

Народна банка на Република Македонија

Сектор за супервизија, банкарска регулатива и финансиска стабилност
Дирекција за финансиска стабилност, банкарска регулатива и методологии

ИЗВЕШТАЈ ЗА БАНКАРСКИОТ СИСТЕМ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО ТРЕТИОТ КВАРТАЛ ОД 2011 ГОДИНА

декември 2011 година

СОДРЖИНА

Резиме.....	7
I. Структура на банкарскиот систем.....	9
1. Број на банки и штедилници и сопственичка структура на банкарскиот систем	9
2. Концентрација и пазарно учество на банките	9
II. Активности на банките	12
1. Степен на финансиско посредување	12
2. Биланс на состојба на банките.....	12
3. Кредитна активност на банките.....	17
4. Депозитна активност на банките	22
III. Ризици во банкарското работење	28
1. Кредитен ризик	28
1.1 Квалитет на кредитното портфолио на банкарскиот систем.....	29
1.2 Квалитет на кредитното портфолио според секторската и валутната структура на кредитната изложеност.....	32
1.3 Стрес-тест симулација за чувствителноста на банкарскиот систем на зголемување на кредитниот ризик	35
2. Ликвидносен ризик.....	36
2.1. Ликвидни средства и показатели за ликвидноста на банкарскиот систем.....	37
2.2. Извори на финансирање на банкарскиот систем.....	38
2.3. Рочна усогласеност на средствата и обврските на банките	44
2.4. Стрес-тест симулација за отпорноста на банкарскиот систем на ликвидносни шок.....	45
3. Валутен ризик	46
4. Ризик од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности.....	50
4.1. Структура на каматочувствителните средства и обврски	50
4.2. Изложеност на ризик од промена на каматни стапки (пондерирана вредност) на портфолиото на банкарски активности.....	54
5. Ризик од несолвентност	55
5.1. Показатели за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем	55
5.2. Стрес-тест симулации на отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови	58
6. Профитабилност	63

6.1	Структура на приходите и расходите на банкарскиот систем	64
6.2	Движење на каматните стапки и каматниот распон на банкарскиот систем	66
6.3	Показатели за профитабилноста и ефикасноста на банките	68
АНЕКСИ.....		70

ГРАФИКОНИ

Графикон бр. 1	Структура на поважните позиции од билансите на банките според доминантната сопственост на банките	9
Графикон бр. 2	Подружници на странски банки, број и учество во вкупната актива	9
Графикон бр. 3	Херфиндалов индекс	10
Графикон бр. 4	Показател ЦР5.....	10
Графикон бр. 5	Пазарно учество на поединечните банки во вкупната актива на банкарскиот систем	11
Графикон бр. 6	Степен на финансиско посредување на ниво на банкарскиот систем	12
Графикон бр. 7	Квартален раст на вкупната актива, кредитите и депозитите на нефинансиските субјекти	12
Графикон бр. 8	Квартален (горе) и годишен (долу) раст на вкупната актива, кредитите и депозитите на нефинансиските субјекти, во %	13
Графикон бр. 9	Квартална (горе) и годишна (долу) динамика на портфолиото на хартии од вредност	15
Графикон бр. 10	Квартална динамика на вкупните заеми на банките	15
Графикон бр. 11	Обврски кон нерезиденти	16
Графикон бр. 12	Побарувања од нерезиденти.....	16
Графикон бр. 13	Движење на вкупните кредити	17
Графикон бр. 14	Годишни стапки на раст на вкупните кредити на нефинансиските субјекти.....	17
Графикон бр. 15	Квартални стапки на раст на вкупните кредити на нефинансиските субјекти.....	18
Графикон бр. 16	Годишни промени на кредитите според сектори.....	18
Графикон бр. 17	Квартални промени на кредитите според сектори	18
Графикон бр. 18	Просечна каматна стапка и рочност на новоодобрените кредити на претпријатијата (горе) и физичките лица (долу)	19
Графикон бр. 19	Годишна стапки на промена на кредитите според валутата.....	20
Графикон бр. 20	Квартални стапки на промена на кредитите според валутата	20
Графикон бр. 21	Валутна структура на кредитите по сектори.....	21
Графикон бр. 22	Годишна промена на кредитите според рочноста	21
Графикон бр. 23	Квартална промена на кредитите според рочноста	21
Графикон бр. 24	Нефункционални кредити во вкупните кредити.....	22
Графикон бр. 25	Депозити на нефинансиски субјекти	22
Графикон бр. 26	Депозити на нефинансиските субјекти, квартален (горе) и годишен раст (долу)	23
Графикон бр. 27	Квартална динамика на депозитите на нефинансиските субјекти по валута	23
Графикон бр. 28	Годишна динамика на депозитите на нефинансиските субјекти по валута	24
Графикон бр. 29	Валутна структура на депозитите на нефинансиските субјекти.....	24

Графикон бр. 30 Квартална динамика на депозитите на нефинансиските субјекти според сектор	25
Графикон бр. 31 Квартална (горе) и годишна (долу) динамика на депозитите на нефинансиските субјекти според сектор, во %.....	25
Графикон бр. 32 Секторска структура на депозитите на нефинансиските субјекти	26
Графикон бр. 33 Квартална динамика на депозитите на нефинансиските субјекти според рочноста.....	26
Графикон бр. 34 Годишна динамика на депозитите на нефинансиските субјекти според рочноста.....	27
Графикон бр. 35 Рочна структура на депозитите на нефинансиските субјекти.....	27
Графикон бр. 36 Квартални (горе) и годишни (долу) стапки на раст на кредитната изложеност.....	29
Графикон бр. 37 Квартални стапки на раст на нефункционалните кредити	30
Графикон бр. 38 Годишни стапки на раст на нефункционалните кредити	30
Графикон бр. 39 Реструктурирани и пролонгирани кредити	30
Графикон бр. 40 Квартални стапки на раст на кредитната изложеност во ризичните категории „В, Г и Д“	31
Графикон бр. 41 Годишни стапки на раст на кредитната изложеност во категориите на ризик „В, Г и Д“	31
Графикон бр. 42 Кредитна изложеност во ризичните категории „В“, „Г“ и „Д“	31
Графикон бр. 43 Кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти според обезбедувањето	32
Графикон бр. 44 Нето отпишани побарувања од нефинансиски субјекти.....	32
Графикон бр. 45 Показатели за квалитетот на кредитното портфолио кај секторот „претпријатија и други клиенти“	32
Графикон бр. 46 Показатели за квалитетот на кредитното портфолио кај секторот „физички лица“.....	34
Графикон бр. 47 Стапка на адекватност на капиталот, пред и по симулацијата.....	35
Графикон бр. 48 Ликвидни средства на банките - валутна структура и годишни стапки на промена.....	37
Графикон бр. 49 Показатели за ликвидност на банкарскиот систем.....	37
Графикон бр. 50 Промена на ликвидните средства по валута/ промена на вкупните извори на средства, на годишна (горе) и квартална основа (долу).....	39
Графикон бр. 51 Парични приливи (горе) и парични одливи (долу) на банките во текот на третиот квартал на 2011 година	40
Графикон бр. 52 Избрани показатели за ликвидноста за поединечните банки.....	42
Графикон бр. 53 Концентрација на депозитите во банкарскиот систем.....	43
Графикон бр. 54 Структура на средствата и обврските на банките според договорната преостаната рочноста.....	43
Графикон бр. 55 Договорна преостаната рочна усогласеност меѓу средствата и обврските по рочни сегменти.....	44
Графикон бр. 56 Збирна (кумулятивна) разлика меѓу средствата и обврските со договорна преостаната рочноста до 30 дена и до една година.....	44
Графикон бр. 57 Резултати од симулацијата за повлекување 20% од депозитите на домаќинствата (горе) и за повлекување на депозитите на дваесетте најголеми депоненти (долу).....	45
Графикон бр. 58 Квартална (горе) и годишна (долу) промена на активата и пасивата со валутна компонента.....	47

Графикон бр. 59 Апсолутна квартална промена на активата и пасивата со валутна компонент и на вкупната актива	47
Графикон бр. 60 Структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента ..	48
Графикон бр. 61 Учество на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента во сопствените средства	48
Графикон бр. 62 Сооднос на агрегатната девизна позиција и сопствените средства, по одделни банки.....	49
Графикон бр. 63 Структура на каматочувствителните средства (горе) и каматочувствителните обврски (долу) според типот на каматната стапка	51
Графикон бр. 64 Структура на каматочувствителните средства по одделни категории според типот на каматните стапки	51
Графикон бр. 65 Структура на каматочувствителните обврски по одделни категории според типот на каматните стапки	52
Графикон бр. 66 Јаз меѓу каматочувствителните средства и обврски, според типот на каматните стапки.....	52
Графикон бр. 67 Апсолутен износ на каматочувствителните средства и обврски според рочната структура и типот на каматните стапки.....	53
Графикон бр. 68 Јаз меѓу каматочувствителните средства и обврски, според типот на каматните стапки и валутата	53
Графикон бр. 69 Однос на вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности и сопствените средства, според типот на каматните стапки.....	54
Графикон бр. 70 Движење на соодносот на вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности и сопствените средства.....	54
Графикон бр. 71 Показатели за солвентност и капитализираност	55
Графикон бр. 72 Годишни стапки на промена на компонентите на показателите за солвентност и капитализираност	56
Графикон бр. 73 Употреба на сопствените средства за покривање на одделните ризици	57
Графикон бр. 74 Стапка на адекватност на капиталот, по поединечна банка.....	58
Графикон бр. 75 Движење на износот на субординирани и хибридни капитални инструменти (лево) и нивното учество во вкупните сопствени средства и извори на финансирање (десно)	61
Графикон бр. 76 Пораст/намалување на главните приходи и расходи, во однос на истиот период од претходната година.....	64
Графикон бр. 77 Структура на вкупните приходи	64
Графикон бр. 78 Користење на вкупните приходи.....	65
Графикон бр. 79 Структура на оперативните трошоци	65
Графикон бр. 80 Добивка пред исправка на вредноста, добивка пред оданочување и исправка на вредноста.....	65
Графикон бр. 81 Секторска структура на приходите и расходите од камати	66
Графикон бр. 82 Движење на активните (горе) и пасивните (долу) каматни стапки	67
Графикон бр. 83 Каматен распон	67
Графикон бр. 84 Нето каматна маргина	69
Графикон бр. 85 Нето каматна маргина, по поединечни банки.....	69

ТАБЕЛИ

Табела бр. 1 Структура на активата и пасивата на ниво на банкарскиот систем.....	14
--	----

Табела бр. 2 Кредитна изложеност во третиот квартал од 2011 година, по одделни дејности/кредитни производи.....	19
Табела бр. 3 Показатели за квалитетот на кредитното портфолио на банкарскиот систем	29
Табела бр. 4 Резултати од симулациите.....	36
Табела бр. 5 Показатели за ликвидност на банкарскиот систем за позициите во денари и девизи.....	38
Табела бр. 6 Извори на финансирање на банките.....	39
Табела бр. 7 Структура на активата и пасивата со валутна компонента и на јазот помеѓу нив, според валута	48
Табела бр. 8 Отворена девизна позиција по одделни валути во однос на сопствените средства.....	49
Табела бр. 9 Резултати од стрес-тест симулациите за отпорноста на банкарскиот систем и одделните банки на хипотетички шокови, со состојба на 30.09.2011 година	59
Табела бр. 10 Резултати од стрес-тест симулациите за отпорноста на банкарскиот систем и одделните банки на хипотетички шокови, со состојба на 30.09.2011 година	60
Табела бр. 11 Карактеристики на одделните субординирани и хибридни капитални инструменти.....	62
Табела бр. 12 Ануализирана стапка на каматните расходи кои произлегуваат од одделните видови обврски на банките и структура на каматните расходи на 30.09.2011 година.....	62
Табела бр. 13 Годишна каматна стапка на одделните субординирани инструменти и хибридни капитални инструменти, групирани според времето на издавање и според типот на каматна стапка	63
Табела бр. 14 Показатели за профитабилноста и ефикасноста во работењето на банките	68

Резиме

Во третиот квартал од 2011 година *банкарскиот систем ги задржа стабилноста и сигурноста* и покрај благото засилување на кредитниот ризик при натамошно зајакнување на ликвидноста и солвентноста.

Активностите на банките продолжија да се зголемуваат, но со побавно темпо во однос на претходниот квартал. Споредено со јуни 2011 година, активата и кредитите забележаа забавен квартален и годишен раст. Од друга страна, забрза растот на депозитите, коишто остварија двапати побрз квартален раст од активата и кредитите. Банките беа претпазливи, па освен за поддршка на кредитната активност, дел од овој раст тие насочија кон краткорочни пласмани кај странските банки, што придонесува за натамошно зајакнување на нивната ликвидност. Во услови на стабилни извори на финансирање, идната кредитна активност и понатаму зависи од квалитетот на кредитната побарувачка.

Во третиот квартал од 2011 година, главниот ризик во работењето на банките, *кредитниот ризик*, се зголеми. Во претходниот квартал, високиот раст на редовната кредитна изложеност во категоријата на ризик „В“, упатуваше на можно влошување на квалитетот на кредитното портфолио во блиска иднина. Токму овој ризик се оствари во текот на третиот квартал од 2011 година, преку забрзаниот раст на нефункционалните кредити, растот на изложеноста во најризичната категорија „Д“ и следствено на тоа, влошување на показателите за квалитетот на кредитното портфолио. Притоа, треба да се има предвид целосната покриеност на нефункционалните кредити со исправката на вредноста и посебната резерва. Влошувањето на показателите за кредитниот ризик во најголем дел произлегува од секторот „претпријатија и други клиенти“, чија изложеност е и најризична. Според валутата, највисока е ризичноста кај денарската кредитна изложеност, а таа најбрзо се зголемува кај изложеноста во денари со девизна клаузула. Значењето на кредитниот ризик во вкупниот профил на ризици на банките се потврдува и преку апсорпцијата на значителен дел (околу 45%) од сопствените средства на банките за негово покривање. Влошувањето на показателите за кредитен ризик соодветствува на проценките за забавување на економската активност во втората половина од годината. Симулацијата за влошување на квалитетот на кредитното портфолио (премин на 30% од изложеностите од секоја категорија на ризик кон следните две полоши категории) доведува до зголемување на просечната ризичност на изложеноста кон нефинансиските субјекти, но стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем се задржува над 8%.

Изложеноста на банките на *валутниот ризик и на ризикот од промена на каматните стапки* во портфолиото на банкарските активности се релативно ниски. Сепак, тие се битен фактор на ризик за квалитетот на кредитното портфолио на банките во иднина, со оглед на фактот дека се придружени со потенцијалната опасност од претворање во кредитен ризик. Широката примена на заштитните клаузули им дава можност на банките да ги избегнат директните ефекти од евентуални неповолни промени на девизниот курс и на каматните стапки, но го потенцира влијанието на овие промени врз идната способност на кредитокорисниците за намиравање на долговите, а оттука и врз остварувањата на банките. Во третиот квартал на 2011 година се зголеми, се зголеми изложеноста на банките на валутниот ризик, изразена преку растот на јазот помеѓу активата и пасивата

со валутна компонента, како и преку растот на неговиот сооднос со сопствените средства на банките. И покрај овој раст, за покривање на валутниот ризик банките користат само 3,2% од сопствените средства. Истовремено, овој раст во голем дел произлегува од растот на ликвидните средства кај странски банки.

Ликвидноста на банкарскиот систем е стабилна и е на релативно високо ниво. Во третиот квартал од 2011 година таа дополнително зајакна, пред сè во услови на забрзан раст на депозитната база и склоноста на банките за вложување значителен дел од нејзиниот раст во девизни ликвидни средства. Во структурата на изворите на финансирање дојде до намалување на депозитите од финансиските институции и на обврските по основ на кредити, заради враќањето на користените извори на финансирање од странските матични лица. Сепак, во истиот квартал, поддршката од страна на матичните субјекти се зголеми преку постабилни извори на средства (во форма на докапитализација кај една банка и вложување во субординирани инструменти кај други две банки), што се одрази позитивно на капиталната позиција на банките. Во октомври стапи во сила новата регулатива за ликвидносниот ризик којашто е во функција на поефикасно управување со ликвидноста од страна на банките, преку одржување единствена стапка на ликвидност. Стрес-тест анализите покажуваат задоволителна отпорност на банкарскиот систем на ликвидносни шокови, но ја потврдуваат чувствителноста на дел од банките на високата концентрација на депозитната база. Имено, симулациите на ликвидносни шокови покажуваат поголема чувствителност на банките на одливот на депозитите на дваесетте најголеми депоненти, отколку на повлекувањето на 20% од депозитите на домаќинствата.

Солвентноста на банките е повеќе од двојно над пропишаното минимално ниво и обезбедува доволен капацитет за апсорбирање на евентуалните негативни шокови од натамошно зголемување на ризиците. Во третиот квартал од 2011 година, како резултат на растот на сопствените средства од 3,1%, наспроти помалиот раст на активата пондерирана за ризиците, стапката на адекватност на капиталот се зголеми и изнесуваше 16,7%. Исто така, различните стрес-тест сценарија, преку кои се анализира отпорноста на банкарскиот систем на различни негативни шокови (влијанија), покажуваат дека дури и во случај на истовремено остварување на екстреман кредитен, валутен и каматен шок, адекватноста на капиталот на ниво на банкарскиот систем не се намалува под законскиот минимум од 8%.

И покрај прикажаната добивка на крајот на септември 2011 година, еден од основните ризици за банкарскиот систем е постојаното влошување на *профитабилноста*. Добивката прикажана на крајот на претходните неколку квартални датуми е значително помала споредено со онаа остварена во соодветните периоди од претходната година. Овој неповолен тренд е особено изразен на крајот на септември 2011 година, кога добивката е само една четвртина од добивката остварена во истиот период од 2010 година, што се одразува неповолно и врз показателите за поврат на активата и капиталот. Исто така,, трендот на намалување на приходите, пред сè на приходите од редовното работење (присутен од крајот на 2010 година), наспроти натамошниот нагорен тренд на оперативните трошоци, доведе до намалување на оперативната ефикасност на банките, односно нивната способност за создавање приходи за покривање на расходите од работењето.

I. Структура на банкарскиот систем

1. Број на банки и штедилници и сопственичка структура на банкарскиот систем

На 30.09.2011 година, банкарскиот систем во Република Македонија го сочинуваат седумнаесет банки и осум штедилници, што претставува непроменета состојба во однос на 30.06.2011 година.

Графикон бр. 1 Структура на поважните позиции од билансите на банките според доминантната сопственост на банките

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Имајќи го предвид незначителното учество на штедилниците¹ во сите сегменти од работењето на банкарскиот систем, понатамошната анализа во овој извештај се фокусира исклучиво на работењето на банките.

Во третиот квартал од 2011 година не се забележуваат значителни промени во сопственичката структура на банкарскиот систем. Најзастапени се банките во претежна сопственост на странски акционери, коишто имаат најголемо учество во структурата на сите основни билансни категории.

Графикон бр. 2 Подружници на странски банки, број и учество во вкупната актива

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Вкупно тринаесет банки се во претежна странска сопственост, од кои осум се подружници на странски банки, што е непроменета состојба во однос на 30.06.2011 година.

Споредено со 30.06.2011 година, непроменето остана и пазарното учество на подружниците на странските банки во вкупната актива на банкарскиот систем.

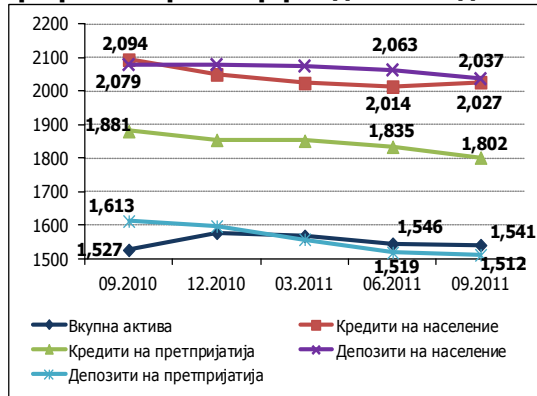
2. Концентрација и пазарно учество на банките

Концентрацијата во банкарскиот систем е висока, но генерално покажува тенденција на намалување.

¹ Учесството на штедилниците во вкупните активности на депозитните институции (банки и штедилници) остана незначително (учество од 0,9% во вкупната актива, 1,4% во вкупните кредити и 0,3% во вкупните депозити на нефинансиските субјекти).

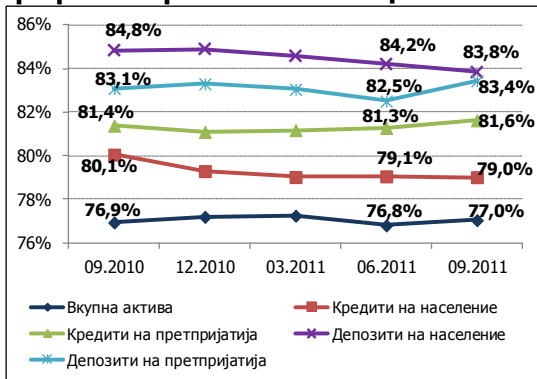

Графикон бр. 3 Херфиндалов индекс

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 4 Показател ЦР5

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Мерена преку Херфиндаловиот индекс,² концентрацијата кај банките е во рамките на прифатливиот интервал единствено кај депозитите на претпријатијата и вкупната актива. Концентрацијата на кредитите на претпријатијата се движи во надолна линија и во овој квартал е малку над прифатливата горна граница. Континуирано се намалува и концентрацијата на депозитите на населението, иако кај овој сегмент таа сè уште е највисока. Од друга страна, кај кредитите на населението концентрацијата не само што е над прифатливите граници, туку на 30.09.2011 година е единствениот сегмент од работењето на банките каде забележа зголемување.

Кај концентрацијата, мерена според показателот ЦР5³, нема значителни промени (со исклучок на депозитите на претпријатијата) и сè уште е на високо ниво кај сите сегменти на банкарските активности. Петте најголеми банки зафаќаат над 75% од сите сегменти на работење на банките. И според овој показател, највисока концентрација и понатаму се забележува кај депозитите на населението, додека концентрацијата е најниска кај вкупната актива на банкарскиот систем.

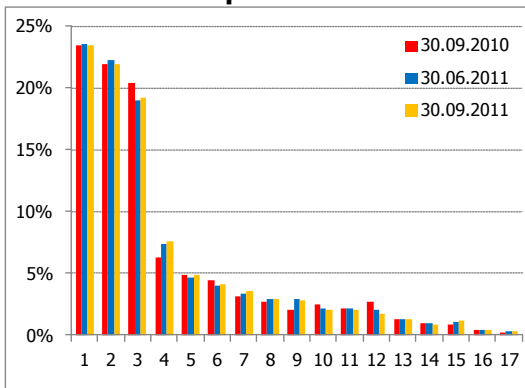
² Херфиндаловиот индекс се пресметува според формулата $HI = \sum_{j=1}^n (S_j)^2$, каде што S е учеството на секоја

банка во вкупниот износ на категоријата којашто се анализира (на пример: вкупна актива, вкупни депозити итн.), а n е вкупниот број банки во системот. Кога индексот се движи во интервал од 1.000 единици до 1.800 единици, нивото на концентрација во банкарскиот систем се смета за прифатливо.

³ Показателот ЦР5 го претставува учеството на активата (односно категоријата којашто се анализира, на пример, кредити на претпријатија итн.) на петте банки со најголема актива (односно категорија којашто се анализира) во вкупната актива (односно категоријата којашто се анализира) на банкарскиот систем.

Графикон бр. 5 Пазарно учество на поединечните банки во вкупната актива на банкарскиот систем

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

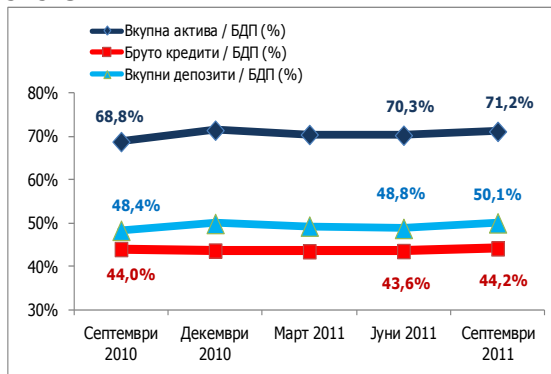
Високата концентрација се потврдува и преку учеството на активата на поединечна банка во вкупната актива, при што десет банки поединечно имаат учество до 3%, или заедно 15,3%.

II. Активности на банките

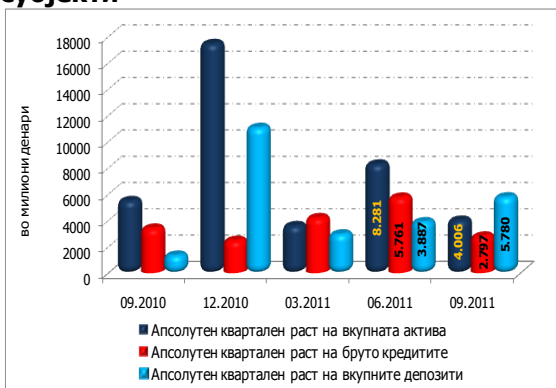
Во третиот квартал од 2011 година, вкупните активности на банкарскиот систем продолжија да се зголемуваат, но со забавена динамика во однос на претходниот квартал и на истиот квартал од претходната година. Растот на вкупната актива во најголем дел беше овозможен од забрзаниот раст на депозитите. Сепак, растот на кредитната активност на банките забави, што е во согласност со проценките за забавен економски раст и влошените очекувања во однос на состојбите во евро-зоната. Во овој квартал се забележа зголемување на краткорочните пласмани на банките кај странски банки, што е показател за претпазливост на банките во поглед на зголемувањето на кредитната активност.

Графикон бр. 6 Степен на финансиско посредување на ниво на банкарскиот систем

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 7 Квартален раст на вкупната актива, кредитите и депозитите на нефинансиските субјекти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

1. Степен на финансиско посредување

На крајот на третиот квартал од 2011 година, во однос на јуни 2011 година, финансиското посредување, мерено преку соодносот на вкупната актива, кредитите и депозитите со БДП⁴, оствари зголемување за 0,9 процентни поени, 0,6 процентни поени и 1,3 процентни поени, соодветно.

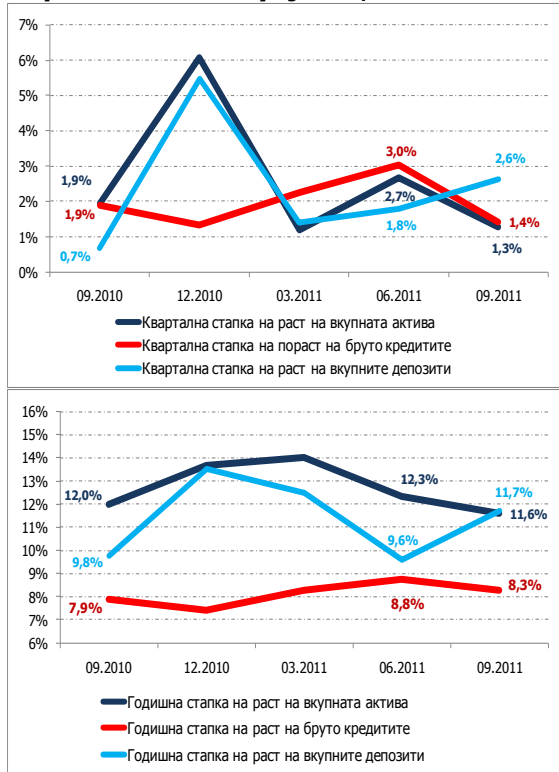
2. Биланс на состојба на банките

На 30.09.2011 година, вкупната актива на банкарскиот систем изнесуваше 321.168 милиони денари. Таа продолжи да расте, но растот во апсолутен износ е преполовен во однос на растот во претходниот квартал.

⁴ Показателите за финансиското посредување за третиот квартал од 2011 година се пресметани со квартални податоци за БДП, сведени на годишно ниво.

Графикон бр. 8 Квартален (горе) и годишен (долу) раст на вкупната актива, кредитите и депозитите на нефинансиските субјекти, во %

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Процентуалните промени на активата покажуваат помало забавување на растот во однос на претходниот квартал и во однос на септември 2010 година.

Како и во претходниот квартал, бруто-кредитите на нефинансиските субјекти беа еден од главните двигатели на растот на вкупните банкарски активности, кон кои банките насочија речиси 70,0% од растот на изворите на средства. Сепак, кварталната и годишната стапка на раст на кредитите покажуваат забавување на растот за 1,6 процентни поени и 0,5 процентни поени, соодветно. Зголемувањето на банкарските активности главно беше овозможено од растот на депозитите, чијашто квартална стапка на раст беше двапати побрза во однос на кредитите.

Покрај бруто-кредитите⁵, врз растот на активата на банкарскиот систем во третиот квартал од 2011 година, значаен придонес имаа и пласманите кај банките и другите финансиски институции. Нивниот раст речиси во целост беше определен од зголемените пласмани на сметките кај странските банки (пред сè кај две банки од групата големи банки).

⁵Подетална анализа на структурата и движењата на кредитите одобрени на нефинансиските субјекти е дадена во делот 3. Кредитна активност.

Табела бр. 1 Структура на активата и пасивата на ниво на банкарскиот систем

Биланс на состојба	Износ во милиони денари			Структура			Промена 30.09.2011/30.09.2010			
	30.09.2010	30.06.2011	30.09.2011	30.09.2010	30.06.2011	30.09.2011	Апсолутна промена	Во проценти	Во структурата (во процентни поени)	Учество во промената
Парични средства и средства на сметка кај НБРМ	34,247	44,348	43,010	12.1%	14.0%	13.4%	8,763	25.6%	1.3	22.6%
Вложувања во хартии од вредност	39,002	36,975	37,804	13.8%	11.7%	11.8%	-1,198	-3.1%	-2.0	-3.1%
Пласмани кај банки и други финансиски институции	31,973	41,836	44,142	11.3%	13.2%	13.7%	12,169	38.1%	2.4	31.3%
Кредити на нефинансиски субјекти (нето)	162,186	176,679	178,516	57.4%	55.7%	55.6%	16,330	10.1%	-1.9	42.1%
Бруто кредити на нефинансиски субјекти	184,077	196,504	199,301	65.2%	62.0%	62.1%	15,224	8.3%	-3.1	39.2%
<i>Акумулирана амортизација на кредити на нефинансиски субјекти</i>	(648)	(775)	(808)	-	-	-	-160	24.7%	-	-
<i>Исправка на вредноста на кредити на нефинансиски субјекти</i>	(18,304)	(19,050)	(19,977)	-	-	-	-1,673	9.1%	-	-
Пресметана камата и останата актива	6,533	9,247	9,539	2.3%	2.9%	3.0%	3,007	46.0%	0.7	7.7%
Основни и нематеријални средства	8,500	8,076	8,288	3.0%	2.5%	2.6%	-212	-2.5%	-0.4	-0.5%
Неиздвоена исправка на вредноста	-106	-0.01	-130.35	0.0%	0.0%	0.0%	-24	0.0%	0.0	-0.1%
Вкупна актива	282,334	317,162	321,168	100.0%	100.0%	100.0%	38,834	13.8%	0.0	100.0%
Депозити од банки и останати финансиски институции	15,203	17,204	15,773	5.4%	5.4%	4.9%	570	3.8%	-0.5	1.5%
Депозити на нефинансиски субјекти	200,864	220,114	225,895	71.1%	69.4%	70.3%	25,031	12.5%	-0.8	64.5%
Заеми (краткорочни и долгорочни)	27,334	37,706	35,905	9.7%	11.9%	11.2%	8,570	31.4%	1.5	22.1%
Останата пасива	6,360	6,576	7,104	2.3%	2.1%	2.2%	744	11.7%	0.0	1.9%
Поседна резерва за вонбилансни побарувања и останати резервирања	754	706	809	0.3%	0.2%	0.3%	55	7.2%	0.0	0.1%
Капитал и резерви	31,819	34,856	35,683	11.3%	11.0%	11.1%	3,864	12.1%	-0.2	10.0%
Вкупна пасива	282,334	317,162	321,168	100.0%	100.0%	100.0%	38,834	13.8%	0.0	100.0%

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: Позицијата „пласмани кај централната банка“ од анексот бр.1, во оваа табела е вклучена во позицијата „Парични средства и средства на сметка кај НБРМ“.

За разлика од претходните два квартала, во третиот квартал вложувањата во хартии од вредност забележаа нагорно придвижување коешто се должи во целост на вложувањата на банките во благајнички записи. Пласманите во овие нискоризични инструменти забележаа квартален раст од 1.272 милиони денари и се најзастапени (54,2%) во вкупното портфолио на хартии од вредност. Треба да се има предвид дека порастот главно беше реализиран кон крајот на кварталот, во пресрет на промените во регулативата за ликвидност⁶, кои стапија во сила во почетокот на октомври, а кои се очекуваше да доведат до зголемен интерес на банките за благајнички записи. Сепак, на годишно ниво, стапката на промена на вложувањата во благајничките записи беше

⁶ Следење единствена стапка на ликвидност, наместо одделно за денари и за девизи.

Графикон бр. 9 Квартална (горе) и годишна (долу) динамика на портфолиото на хартии од вредност

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 10 Квартална динамика на вкупните заеми на банките

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

негативна и изнесуваше 23,1% (или намалување од 6.139 милиони денари). Вложувањата во државните записи забележаа квартално намалување од 167 милиони денари, додека годишната промена беше позитивна и изнесуваше 3.380 милиони денари.

Забрзаниот раст на депозитите на нефинансиските субјекти⁷ во третиот квартал од 2011 година речиси во целост го определи растот на вкупната актива на банкарскиот систем. Во третиот квартал на 2011 година дополнително се зголеми учеството на депозитите во структурата на вкупната пасива.

Кварталниот пад на депозитите од банките и останатите финансиски институции произлегува од намалувањето на депозитите на нерезидентите - финансиските друштва за 1.532 милиони денари, или 29,8%, кое речиси во целост е сконцентрирано кај три банки од групата средни банки.

По постојаното зголемување во претходните неколку квартали, во третиот квартал од 2011 година заемите⁸ што ги користат банките се намалија. Обврските врз основа на кредити се најзастапената категорија (78,5%) во структурата на вкупните заеми и во целост (127,4%) го определија нивното квартално намалување. Во однос на 30.06.2011 година, обврските врз основа на кредити се намалија за 2.296 милиони денари, што е речиси целосно (90,4%) резултат на намалувањето на обврските по кредити од нерезиденти (достасување на краткорочен заем од матично лице⁹ кај една голема банка, во износ од 1.238 милиони денари). Покрај намалувањето на овој заем, вкупниот долг кон нерезидентите се намалува и како резултат на

⁷ Подетална анализа на структурата и движењата на депозитите на нефинансиските субјекти е дадена во делот 4. Депозитна активност.

⁸ Вкупните заеми на банките ги вклучуваат обврските по кредити и обврските врз основа на хибридни и субординирани инструменти. Подетална анализа на изворите на финансирање од матичните лица е дадена во делот III/2. Ликвидносен ризик.

⁹ Во истиот квартал матичното лице на оваа банка вложи средства врз основа на субординиран инструмент.

намалувањето на обврските по долгорочни кредити од други нерезиденти (нематични лица) кај две средни банки (во вкупен износ од 740 милиони денари). На крајот на септември 2011 година, обврските врз основа на субординирани инструменти учествуваат со 21,0% во структурата на вкупните заеми. На квартална основа, тие забележаа зголемување од 495 милиони денари.

Графикон бр. 11 Обврски кон нерезиденти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во третиот квартал од 2011 година, се намали структурното учество на обврските кон нерезидентите во вкупната пасива (за 2.904 милиони денари, или за 7,7% во однос на претходниот квартал). Ваквото движење е резултат на веќе споменатото намалување на кредитите користени од нерезиденти, како и на депозитите од нерезиденти - финансиски институции, што определи 52,8% од намалувањето на вкупните обврски кон нерезидентите. Обврските кон матичните лица се мали и изнесуваат 4,9% од вкупната актива.

Графикон бр. 12 Побарувања од нерезиденти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Наспроти ова, во овој квартал побарувањата од нерезидентите се зголемија за 2.413 милиони денари, или 7,7%. Ваквото движење речиси целосно (96,4%) се должи на кварталниот раст на пласманите на сметките кај странски банки за 2.325 милиони денари, или 7,5%. Притоа, изложеноста кон матичните лица¹⁰ изнесува 4.765 милиони денари и забележа квартално зголемување од 11,6%. Зголемувањето на пласманите на сметките кај странските банки се должеше на кварталното зголемување на оваа ставка кај две големи банки. Пласманите на сметките кај странски банки се најзастапени (со 98,6%) во вкупните побарувања од нерезиденти. Како резултат на ваквите движења и забавениот раст на вкупната актива во овој квартал, **дојде до**

¹⁰ Изложеноста кон матичните лица зафаќа минимални 1,3% од вкупната билансна и вонбилансна актива.

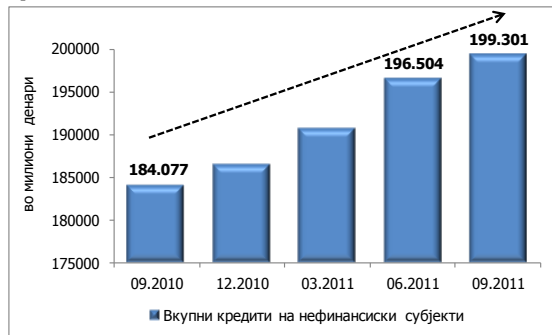

зголемено учество на побарувањата од нерезиденти во вкупната актива. Изложеноста кон матичните лица е мала и изнесува 1,3% од вкупната актива.

3. Кредитна активност на банките

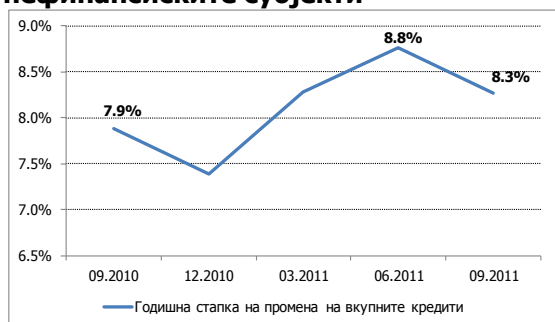
Во третиот квартал од 2011 година, кредитната активност растеше позабавено, што може да се согледа не само преку кварталните туку и преку годишните стапки на раст на кредитите. Побавната динамика на активноста на кредитниот пазар ги потврди очекувањата на банките дадени во Анкетата за кредитната активност спроведена во јули оваа година. Актуализирањето на проблемите во евро-зоната и растечката неизвесност во глобални рамки, се меѓу основните причини коишто условија забавување на кредитната активност. Анкетата за кредитната активност на банките спроведена во октомври упатува на натамошна воздржаност на банките за кредитирање. Сепак, во услови на стабилни извори за финансирање, идната кредитна активност и понатаму зависи од квалитетот на кредитната побарувачка. Ризиците за кредитната активност и натаму остануваат и се поврзани со проценките за забавен економски раст и влошени очекувања во однос на состојбите во евро-зоната.

Графикон бр. 13 Движење на вкупните кредити

Кредитната активност на банките продолжи да расте и во третиот квартал од 2011 година, но со забавена динамика во однос на претходниот квартал, како според годишните, така и според кварталните стапки на раст.

Графикон бр. 14 Годишни стапки на раст на вкупните кредити на нефинансиските субјекти

На 30.09.2011 година, и покрај пониската годишна стапка на раст во споредба со претходниот квартал, споредено со 30.09.2010 година годишната стапка на раст е повисока за 0,4 процентни поени.

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

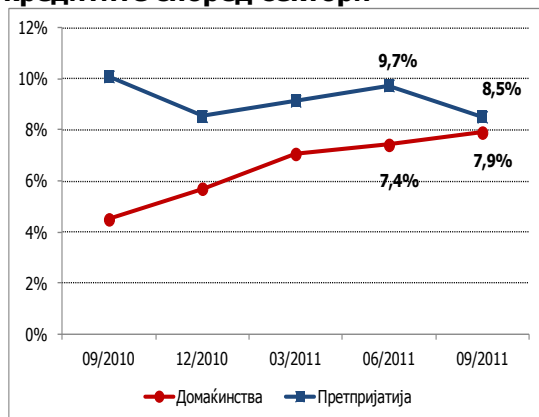

Графикон бр. 15 Квартални стапки на раст на вкупните кредити на нефинансиските субјекти

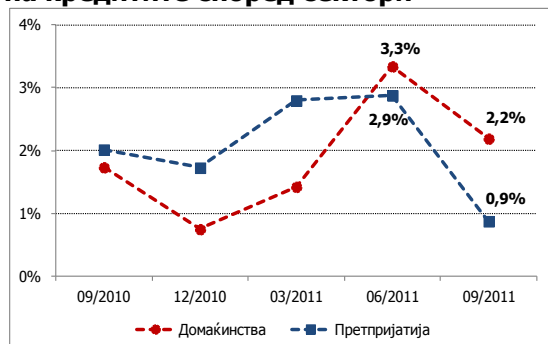
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 16 Годишни промени на кредитите според сектори

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од банките.

Графикон бр. 17 Квартални промени на кредитите според сектори

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од банките.

Забавувањето на растот е евидентно и преку кварталните стапки на промена. Кварталниот кредитен раст беше сконцентриран кај две големи банки и една средна банка коишто придонесоа со 99,3% за кварталниот раст на вкупните кредити.

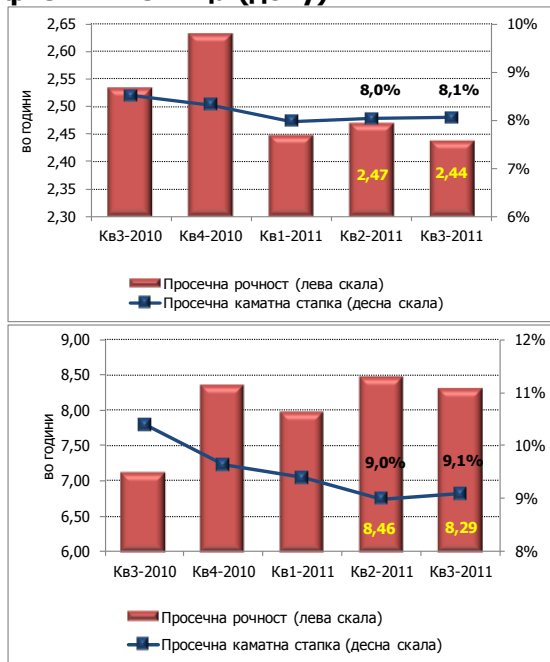
На 30.09.2011 година, кредитите на претпријатијата и понатаму се најзастапени во структурата на вкупните кредити со 61,2%¹¹. И покрај забавениот раст во третиот квартал, на годишна основа кредитите на претпријатија продолжија да растат позасилено од кредитите на домаќинствата, со што имаа и најголем придонес за вкупниот раст на кредитите во третиот квартал од 2011 година. Иако понизок во однос на претпријатијата, кредитите на домаќинства, на годишна основа, забележаа континуиран тренд на пораст во анализираниот период.

На квартално ниво, кредитната активност кај домаќинствата забележа повисоки стапки на раст од тие на претпријатија. Притоа, и кај двата сектора се забележува забавување на кредитната активност во овој квартал во споредба со претходниот, кое е поизразено кај кредитите на претпријатија.

¹¹ Анекс бр. 5

Графикон бр. 18 Просечна каматна стапка и рочност на новоодобрените кредити на претпријатијата (горе) и физичките лица (долу)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците коишто ги пополнуваат банките во Кредитниот регистар

Во третиот квартал од 2011 година, просечните каматни стапки на новоодобрените кредити забележаа незначителен пораст. Просечната каматна стапка кај новоодобрените кредити и кај двата сектора забележаа зголемување од 0,1 процентен поен, што делумно ги поткрепува согледувањата за зголемените ризици и го објаснува забавениот тренд на кредитирање и кај двата сектора во овој квартал.

Просечната рочност на новоодобрените кредити на нефинансиските субјекти во третиот квартал од 2011 година се намали незначително и кај двата сектора.

Табела бр. 2 Кредитна изложеност во третиот квартал од 2011 година, по одделни дејности / кредитни производи

Сектори	Кредитни производи / одделни дејности	Изложеност на кредитен ризик во милиони денари на 30.09.2011 година	Апсолутна квартална промена на изложеноста на кредитен ризик во милиони денари	Квартална стапка на промена	Учество во вкупниот пораст на изложеноста на кредитен ризик	Просечна каматна стапка на редовната главница на 30.09.2011 година	Просечна каматна стапка на редовната главница на 30.06.2011 година
ФИЗИЧКИ ЛИЦА	Кредити за набавка и реновирање на станбен и деловен простор	18.765	469	2,6%	24,5%	7,5%	7,5%
	Потрошувачки кредити	32.529	1.592	5,1%	83,2%	10,0%	10,1%
	Негативни салда по тековни сметки	9.661	119	1,3%	6,2%	11,6%	11,6%
	Кредитни картички	21.717	-145	-0,7%	-7,6%	11,5%	11,5%
	Автомобилски кредити	3.569	-217	-5,7%	-11,3%	8,2%	8,2%
	Други кредити	1.131	95	9,2%	5,0%	8,8%	8,6%
ВКУПНО ФИЗИЧКИ ЛИЦА		87.372	1.914	2,2%	28,6%		
ПРЕТПРИЈАТИЈА И ДРУГИ КЛИЕНТИ	Земјоделство, шумарство и рибарство	4.354	-36	-0,8%	-3,6%	7,7%	7,8%
	Индустрија	51.991	-112	-0,2%	-11,2%	7,8%	7,8%
	Градежништво	17.266	74	0,4%	7,4%	8,4%	8,4%
	Трговија на големо и мало	48.291	1.220	2,6%	122,1%	8,0%	8,1%
	Транспорт и складирање	8.758	65	0,7%	6,5%	8,9%	8,9%
	Објекти за сместување и сервисни дејности со храна	3.732	-27	-0,7%	-2,7%	8,7%	8,8%
	Дејности во врска со недвижен имот	4.037	-168	-4,0%	-16,8%	8,3%	8,2%
	Останати дејности	11.876	-16	-0,1%	-1,6%	8,3%	7,2%
ВКУПНО ПРЕТПРИЈАТИЈА И ДРУГИ КЛИЕНТИ		150.304	999	0,7%	14,9%		
ВКУПНА ИЗЛОЖЕНОСТ НА КРЕДИТЕН РИЗИК		336.112	6.692	2,0%	100,0%		

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

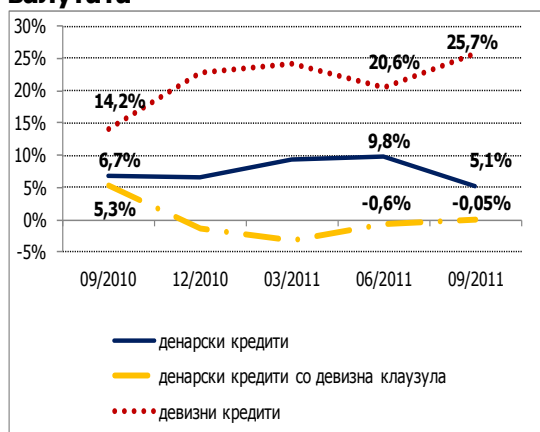
Забелешка: Подетални движења на сите дејности и кредитни производи се наведени во анексот бр. 14 Кредитна изложеност и пресметана исправка на вредноста, на ниво на банкарскиот систем по категории на ризик и сектори.

На 30.09.2011 година, клиентите од дејноста „индустрија“ и „трговија на големо и мало“ зафаќаат најголем дел од

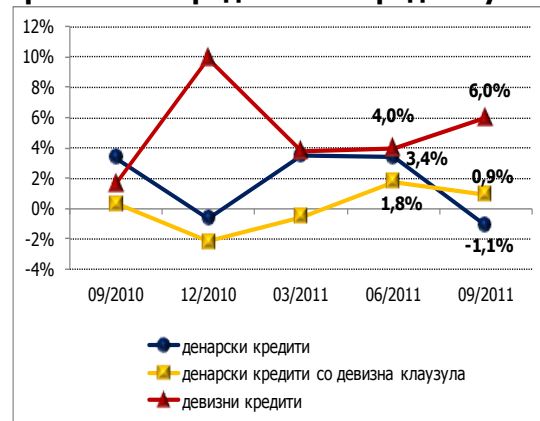
кредитната поддршка на банките кон нефинансиските субјекти. Потрошувачките кредити и понатаму се најкористениот кредитен производ кај физичките лица.

Графикон бр. 19 Годишна стапки на промена на кредитите според валутата

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од банките.

Графикон бр. 20 Квартални стапки на промена на кредитите според валутата

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од банките.

Кредитите со валутна компонента (девизните кредити и кредитите во денари со девизна клаузула) заземаат околу 60%, со што и понатаму се најзастапени во структурата на вкупните кредити¹². Највисок апсолутен годишен раст од 11.283 милиони денари прикажаа девизните кредити¹³, со што имаа најголем придонес (со 74,1%) во вкупниот раст на кредитите. Наспроти нив, годишните стапки на раст на денарските кредити упатуваат на нивен забавен годишен раст во овој квартал. Денарските кредити со девизна клаузула и во овој квартал продолжија да прикажуваат негативните годишни промени, како и во претходните три квартали, но со значително забавена динамика.

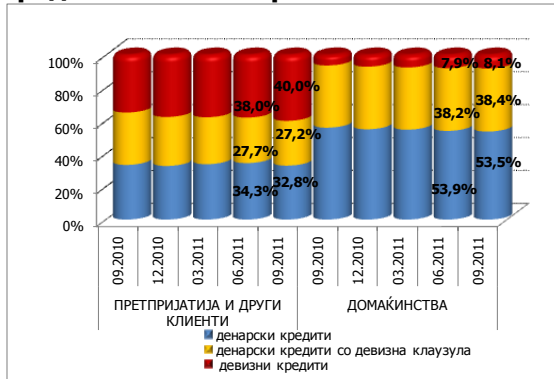
Девизните кредити прикажаа забрзан раст и на квартална основа, додека денарските кредити во овој квартал регистрираа негативна квартална промена. Значаен дел (околу 85,8%) од кварталниот раст на девизните кредити се должи на зголеменото девизно кредитирање кај четири банки, при што на една банка од нив отпаѓаат околу 30% од вкупниот квартален раст на девизните кредити. Намалувањето на денарското кредитирање во целост произлегува од намаленото кредитирање во денари кај четири банки, кај кои поединечниот квартален пад се движи во интервал од 1% до 40,5% одделно.

¹² Анекс бр. 5

¹³ Значаен дел од овој раст се однесува на растот на девизните кредити за плаќање во земјата, и тоа на категоријата останати резиденти (резиденти со неусогласена девизна позиција, односно кои имаат поголеми девизни одливи од приливи). Главните причини за поголемиот раст на кредитите во девизи се ликвидносните барања за одделно следење на стапките на ликвидност во денари и девизи (од октомври се следи единствена стапка на ликвидност) и пониските каматни стапки.

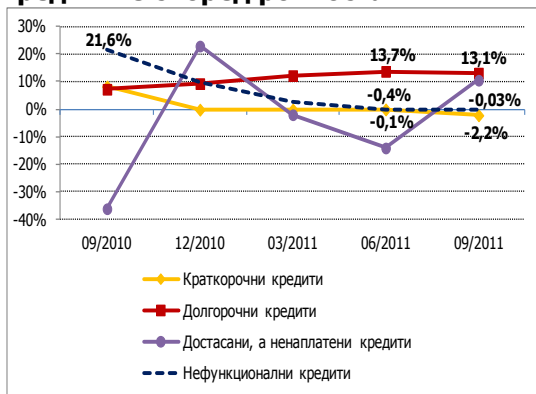

Графикон бр. 21 Валутна структура на кредитите по сектори

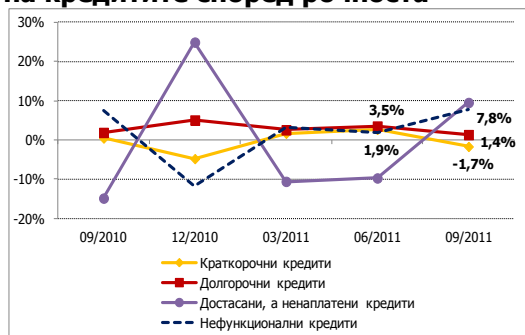
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од банките.

Графикон бр. 23 Годишна промена на кредитите според рочноста

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од банките.

Графикон бр. 22 Квартална промена на кредитите според рочноста

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од банките.

Кредитирањето со валутна компонента и понатаму е позастапено во структурата на кредитите на претпријатијата, додека кај кредитите на домаќинствата поголемо учество имаа денарските кредити. Вкупниот годишен и квартален раст на кредитите на претпријатијата во целост се должи на растот на девизните кредити. За растот на кредитите на домаќинствата, на годишна и квартална основа, поголем придонес имаа денарските кредити со девизна клаузула (со над 45%).

Според рочната структура на вкупните кредити, долгорочните кредити и понатаму се најзастапени со учество од околу 69%¹⁴. Тие имаа највисок апсолутен и релативен годишен раст (од 15.880 милиони денари или за 13,1%), со што во целост придонесоа за растот на вкупните кредити. Зголеменото кредитирање на претпријатијата и другите клиенти на долг рок услови повеќе од 61% од вкупниот годишен раст на долгорочните кредити. Краткорочните кредити продолжија да се намалуваат. Достасаните, а ненаплатени кредити од овој квартал започнаа да прикажуваат годишен раст. Од друга страна, на 30.09.2011 година нефункционалните кредити забележаа помало годишно намалување во однос на 30.06.2011 година. Намалувањето на нефункционалните кредити се должи на намалувањето на овие кредити кај домаќинствата, и тоа во најголем дел на денарските кредити¹⁵.

На квартална основа, движењата на кредитите од аспект на рочноста се речиси во иста насока како на годишна основа, со исклучок на нефункционалните кредити. Наспроти годишниот пад, на квартална основа тие продолжија да растат уште позабрзано. Кварталната стапка на промена од 1,9% (или

¹⁴ Анекс бр.5

¹⁵ На 30.09.2011 година, годишната стапка на промена на нефункционалните кредити на домаќинствата изнесуваше минус 11,3%, наспроти 6% на претпријатијата. Во претходниот квартал, овие стапки изнесуваа минус 8,5% и 4,1%, соодветно.

за 331 милиони денари) на 30.06.2011 година се искачи на 7,8% (или за 1.412 милиони денари) на 30.09.2011 година. Забрзаниот раст на нефункционалните кредити, како и растот на достасаните, а ненаплатени кредити, ги потврдува очекувањата дека сепак ризиците сè уште се високи, што во иднина може да се одрази и на висината на нефункционалните кредити и на стапката на кредитниот раст.

Графикон бр. 24 Нефункционални кредити во вкупните кредити

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од банките.

Годишните и кварталните движења на нефункционалните кредити се одразија на нивното учество во вкупните кредити, и соодветно по сектори. Во однос на претходниот квартал, забрзаниот раст на нефункционалните кредити во третиот квартал од 2011 година услови раст на нивното учество во вкупните кредити¹⁶ и соодветно, по сектори. Во однос на 30.09.2010 година, годишното намалување на нефункционалните кредити услови пад на нивното учество во вкупните кредити и соодветно, по сектори.

4. Депозитна активност на банките

На 30.09.2011 година, депозитното јадро на банките растеше со забрзано темпо во однос на јуни 2011 година и септември 2010 година.

Графикон бр. 25 Депозити на нефинансиски субјекти

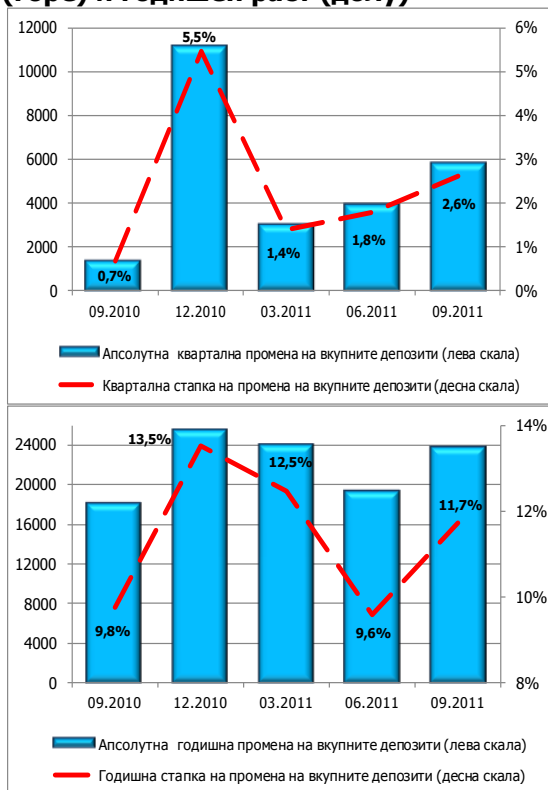
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На 30.09.2011 година, вкупните депозити на нефинансиските субјекти изнесуваа 225.895 милиони денари и во однос на вториот квартал од 2011 година забележаа пораст од 5.780 милиони денари, или 2,6%.

¹⁶ Доколку се вклучат и кредитите на финансиските лица овој показател изнесува 9,5%.

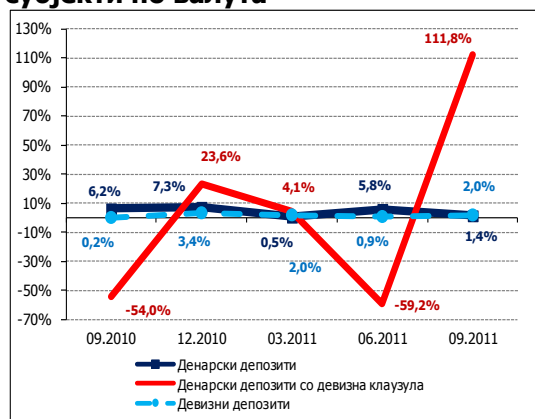

Графикон бр. 26 Депозити на нефинансиските субјекти, квартален (горе) и годишен раст (долу)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 27 Квартална динамика на депозитите на нефинансиските субјекти по валута

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во последните три квартали, кварталната стапка на раст на депозитите покажува континуиран нагорен тренд. Во третиот квартал од 2011 година депозитите растеа кај речиси сите банки, а најголем дел (речиси 80,0%) од растот беше определен од растот на депозитите кај три банки¹⁷.

Годишната стапка на раст на вкупните депозити, исто така, забележа забрзување во однос на стапките на раст во јуни 2011 година и во септември 2010 година.

Во третиот квартал од 2011 година, девизните депозити го определија најголемиот дел од растот на депозитното јадро на банките. Тие остварија најголем апсолутен квартален раст од 2.321 милиони денари, додека нивниот придонес во кварталниот раст на вкупните депозити изнесуваше 40,1%. Кварталниот раст на девизните депозити во најголем дел (73,3%) се должи на растот на краткорочните девизни депозити на домаќинствата кај три банки.

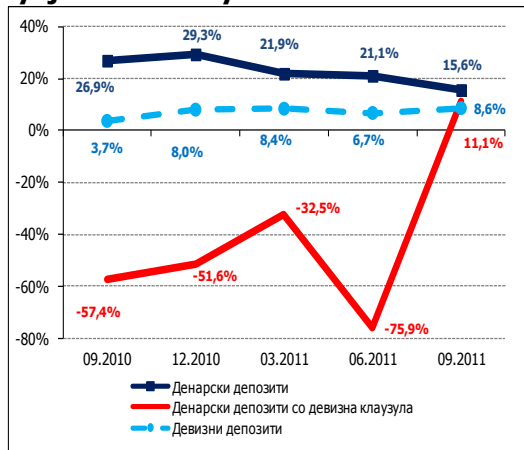
Денарските депозити пораснаа за 1.419 милиони денари на квартална основа и придонесоа со 24,6% во кварталниот раст на вкупните депозити. Денарските депозити со девизна клаузула во овој квартал остварија

¹⁷ Структурата на депозитите според сектори, рочност и валута по групи банки е дадена во анексите бр.9 и 10.

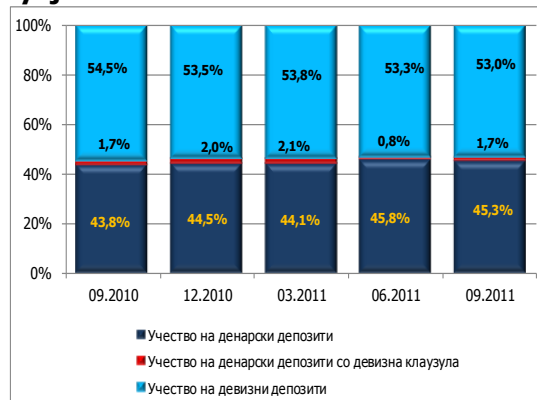
најголем процентуален пораст како резултат на зголемувањето на краткорочните денарски депозити со девизна клаузула на претпријатијата, и тоа во најголем дел кај една банка. Придонесот на овие депозити во растот на вкупните депозити изнесуваше 35,3%. Меѓутоа, поголемиот дел од растот на овие депозити всушност е претворање на краткорочните денарски депозити на претпријатија во денарски депозити со девизна клаузула. Доколку се из земе ефектот од претворањето, денарските депозити би имале најголем квартален раст (за 2.385 милиони денари или 2,4%), а воедно и најголем придонес (41,3%) во кварталниот раст на депозитната база. Притоа, денарските депозити со девизна клаузула би оствариле квартален раст за 58,9% и би условиле 18,6% од кварталниот раст на вкупните депозити.

Графикон бр. 28 Годишна динамика на депозитите на нефинансиските субјекти по валута

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 29 Валутна структура на депозитите на нефинансиските субјекти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

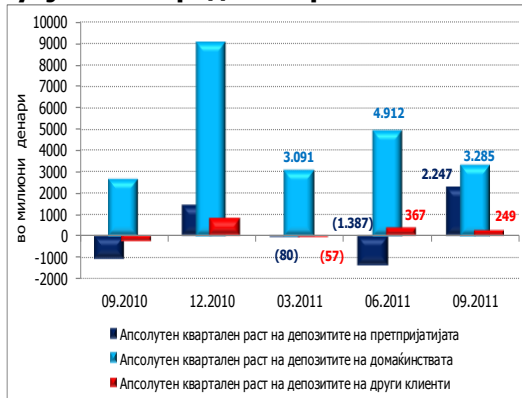
На годишна основа, денарските депозити остварија најголем апсолутен раст од 13.824 милиони денари и имаа најголем придонес (од 58,3%) во годишниот раст на вкупните депозити. Кај девизните депозити, исто така, се забележа годишно зголемување од 9.481 милиони денари, со што овие депозити условија 40,0% од годишниот раст на вкупните депозити. Денарските депозити со девизна клаузула остварија позначителна годишна стапка на раст во однос на негативните годишни стапки на промена регистрирани во претходните квартали.

Депозитите со валутна компонента се најзастапени во структурата на вкупните депозити на банките¹⁸, а во третиот квартал од 2011 година, нивното учеството дополнително се зголеми за 0,5 процентни поени во однос на претходниот квартал.

¹⁸ Анекс бр.8

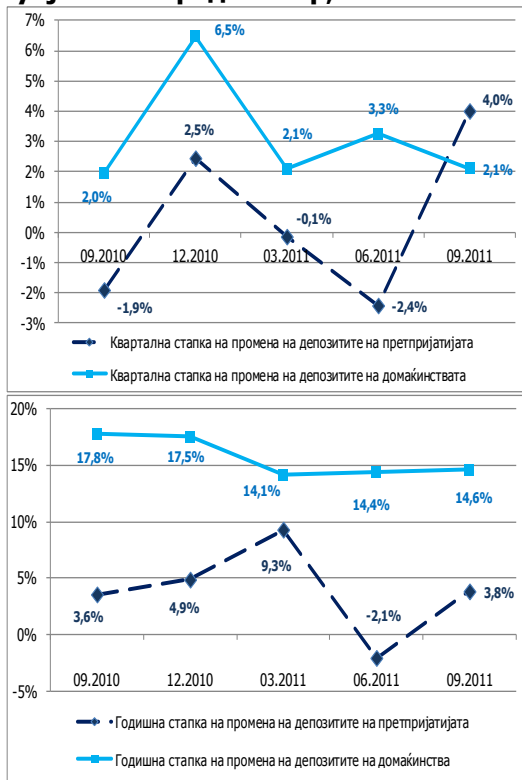

Графикон бр. 30 Квартална динамика на депозитите на нефинансиските субјекти според сектор

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 31 Квартална (горе) и годишна (долу) динамика на депозитите на нефинансиските субјекти според сектор, во %

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Депозитите на домаќинствата остварија најголем апсолутен квартален раст, иако помал во однос на јуни 2011 година. Денарските депозити на домаќинствата придонесоа во растот со 46,9%, додека придонесот на растот на девизните депозити на домаќинствата изнесуваше 53,1%. За разлика од кварталниот пад со јуни 2011 година и септември 2010 година, во третиот квартал од 2011 година депозитите на претпријатијата¹⁹ забележаа раст.

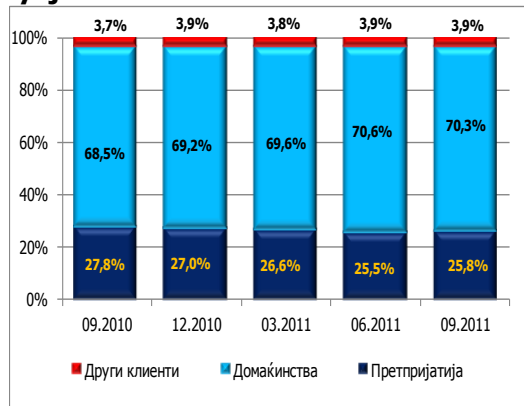
Како и во претходниот квартал, депозитите на домаќинствата определија најголем дел (56,8%) од кварталниот раст на вкупните депозити. Во споредба со негативните квартални стапки на промена во претходните два квартала, депозитите на претпријатијата остварија повисока квартална стапка на раст во однос на депозитите на домаќинствата и придонесоа со 38,9% во кварталниот раст на вкупните депозити.

На годишна основа, депозитите на домаќинствата забележаа раст од 20.254 милиони денари и условија 85,5% од годишниот раст на вкупните депозити. Депозитите на претпријатијата остварија годишен раст од 2.156 милиони денари и нивниот придонес во годишниот раст на вкупните депозити изнесуваше 9,1%.

¹⁹ Растот на депозитите на претпријатијата главно беше определен од растот на денарските депозити со девизна клаузула (придонес од 86,7%), додека придонесот на девизните депозити на претпријатијата изнесуваше 21,9%. Притоа, застапеноста на денарските депозити со девизна клаузула во вкупните депозити на претпријатијата изнесува само 6,1%.

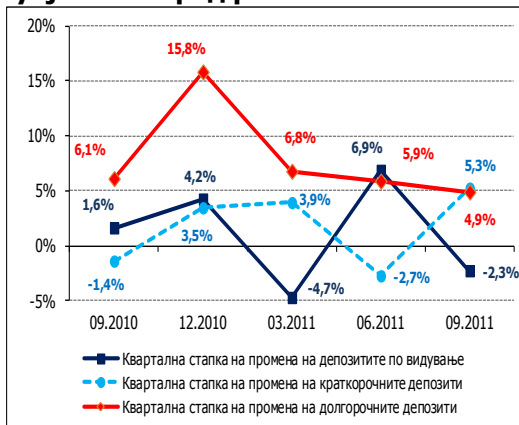

Графикон бр. 32 Секторска структура на депозитите на нефинансиските субјекти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 33 Квартална динамика на депозитите на нефинансиските субјекти според рочноста

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Депозитите на домаќинствата останаа најзастапени во структурата на вкупните депозити, и покрај намалувањето на нивното структурно учество во однос на претходниот квартал. Застапеноста на депозитите на претпријатијата во вкупните депозити се зголеми²⁰.

Растот на вкупните депозити на нефинансиските субјекти во третиот квартал од 2011 година беше речиси целосно определен од зголеменото штедење на краток рок. Краткорочните депозити²¹ остварија највисок апсолутен квартален раст од 5.653 милиони денари и условија 97,8% од кварталниот раст на вкупните депозити. Кај долгорочното штедење се забележува понатамошно забавување на кварталниот раст којшто изнесуваше 1.824 милиони денари. Овие депозити²² придонесоа со 31,6% во кварталниот раст на вкупните депозити. Од друга страна, депозитите по видување имаа негативна стапка на промена во овој квартал и забележаа намалување од 1.696 милиони денари. Речиси 74,0% од намалувањето на депозитите по видување се последица на кварталното намалување на депозитите по видување на претпријатијата, и тоа кај една банка од групата големи банки.

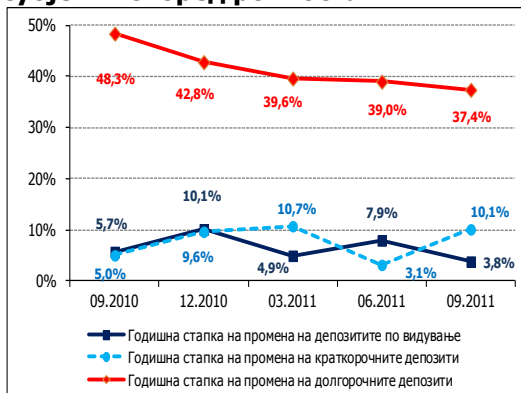
²⁰ Анекс бр.8

²¹ Кварталниот раст на краткорочните депозити беше условен од растот на краткорочните депозити во девизи (придонес од 56,8%) и од растот на краткорочните денарски депозити со девизна клаузула (придонес од 36,4%). Притоа, краткорочните девизни депозити на домаќинствата придонесоа со 52,9%, а краткорочните девизни депозити на претпријатијата со 46,4% во кварталниот раст на краткорочните депозити во девизи. Кварталниот раст на краткорочните денарски депозити со девизна клаузула беше речиси целосно (95,5%) условен од растот на краткорочните денарски депозити со девизна клаузула на претпријатијата.

²² Кварталниот раст на долгорочните депозити беше условен од растот на долгорочните денарски депозити на домаќинствата (придонес од 69,5%).

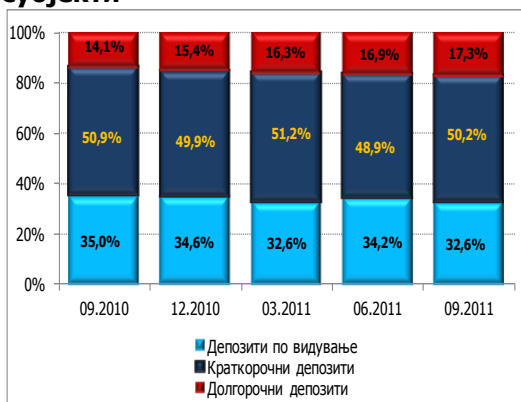
Графикон бр. 34 Годишна динамика на депозитите на нефинансиските субјекти според рочноста

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На годишно ниво, краткорочните депозити забележаа забрзан раст, кој на 30.09.2011 година изнесуваше 10.384 милиони денари. Овие депозити придонесоа со 43,8% во годишниот раст на вкупните депозити на нефинансиските субјекти. И покрај забавениот раст (од 10.623 милиони денари) на годишна основа, долгорочните депозити условија најголем дел (44,8%) од годишниот раст на вкупните депозити. На годишна основа, депозитите по видување се зголемија за 2.685 милиони денари.

Графикон бр. 35 Рочна структура на депозитите на нефинансиските субјекти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во третиот квартал од 2011 година, краткорочните депозити останаа најзастапени во структурата на вкупните депозити на нефинансиските субјекти²³. Нивното учество во рочната структура на вкупните депозити се зголеми, за сметка на намалувањето на учеството на депозитите по видување.

²³ Анекс бр.8

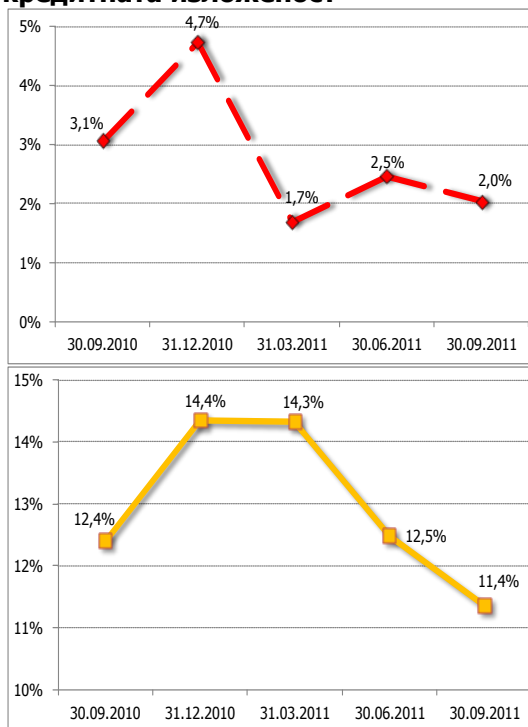
III. Ризици во банкарското работење

1. Кредитен ризик

Високиот раст на редовната кредитна изложеност во категоријата на ризик „В“, кој се случи во вториот квартал од 2011 година, претставуваше сигнал за можно влошување на квалитетот на кредитното портфолио во блиска иднина. Таквите очекувања беа потврдени во третиот квартал од 2011 година. Нивото на кредитниот ризик се зголеми, што беше евидентно преку забрзаниот раст на нефункционалните кредити и преку влошувањето на показателите за квалитетот на кредитното портфолио. Притоа, треба да се има предвид целосната покриеност на нефункционалните кредити со исправката на вредноста и посебната резерва. Влошувањето на показателите за кредитниот ризик во најголем дел му се припишува на секторот „претпријатија и други клиенти“. Ризичноста е најголема кај денарската кредитна изложеност, но најбрзо се зголемува кај изложеноста во денари со девизна клаузула. Влошувањето на показателите за кредитен ризик соодветствува со проценките за забавување на економската активност во втората половина од годината. Проценките за натамошно забавување на економскиот раст во следниот период упатуваат на амбиент со неповолни влијанија врз показателите за кредитен ризик, иако тоа се релативизира преку присутната воздржаност на банките во однос на динамиката на кредитната активност. Симулацијата за влошување на квалитетот на кредитното портфолио (премин на 30% од изложеностите од секоја категорија на ризик кон следните две полоши категории) доведува до зголемување на просечната ризичност на изложеноста кон нефинансиските субјекти, но стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем се задржува над 8%.

Графикон бр. 36 Квартални (горе) и годишни (долу) стапки на раст на кредитната изложеност

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

1.1 Квалитет на кредитното портфолио на банкарскиот систем

На 30.09.2011 година, вкупната кредитна изложеност изнесуваше 336.112 милиони денари. Таа забележа квартален раст од 6.692 милиони денари, што е помалку за 18,3% во однос на растот остварен во претходниот квартал. Исто така, на годишна основа, растот на кредитната изложеност забавува.

Забавувањето на растот на кредитната изложеност во третиот квартал од 2011 година главно се должи на забавениот раст кај нефинансиските субјекти²⁴, пред сè кај секторот „претпријатија и други клиенти“. Во кварталниот раст преовладуваше изложеноста кон финансиските институции (раст за 3.673 милиони денари или 4,8%), а во нејзини рамки, растот на средствата на сметки во странски банки. Притоа, 94,9% од кварталниот раст на овие средства е концентриран кај три големи банки.

Табела бр. 3 Показатели за квалитетот на кредитното портфолио на банкарскиот систем

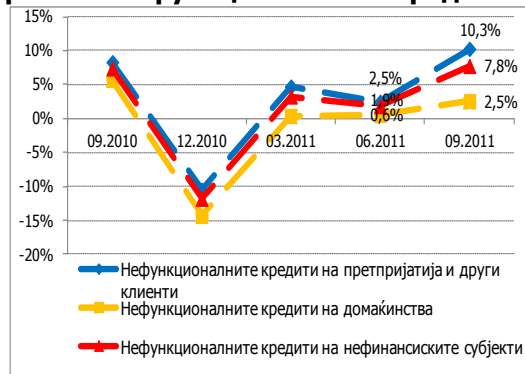
Показател	30.09.2010	30.06.2011	30.09.2011
Просечно ниво на ризичност	6,8%	6,3%	6,6%
Учество на „В, Г и Д“ во вкупната кредитна изложеност	8,3%	7,7%	8,0%
Учество на „В, Г и Д“ во вкупната кредитна изложеност, без изложеност кон финансиските институции и државата	10,9%	10,4%	10,9%
Учество на „Д“ во вкупната кредитна изложеност	3,9%	3,8%	4,2%
Покриеност на „В, Г и Д“ со вкупната пресметана исправка на вредност и посебна резерва	81,8%	82,9%	82,0%
Покриеност на нефункционалните кредити со вкупната пресметана исправка на вредност и посебна резерва	103,1%	113,9%	111,4%
Покриеност на нефункционалните кредити со вкупната пресметана исправка на вредност и посебна резерва за нефункционални кредити	69,9%	76,2%	76,1%
Учество на „В, Г и Д“ во сопствени средства	66,9%	63,2%	65,0%
Учество на „Д“ во сопствени средства	31,4%	31,8%	34,6%
Учество на нефункционални кредити-нето од пресметаната исправка на вредност за нефункционални кредити во сопствени средства	16,0%	10,9%	11,5%
Учество на „В, Г и Д“ нето од пресметана исправка на вредност и посебна резерва, во сопствени средства	23,6%	21,6%	21,7%
Учество на нефункционалните кредити во вкупните кредити	10,6%	9,3%	9,8%
Учество на реструктурираните и пролонгираните кредити во вкупните кредити	10,0%	11,0%	11,1%
Покриеност на реструктурираните и пролонгираните кредити со исправка на вредноста	15,3%	18,4%	19,9%

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

²⁴ Изложеноста кон нефинансиски субјекти ја претставува вкупната кредитна изложеност, намалена за изложеноста кон дејностите „финансиски дејности и дејности за осигурување“ и „јавна управа и одбрана, задолжително социјално осигурување“.

Графикон бр. 37 Квартални стапки на раст на нефункционалните кредити

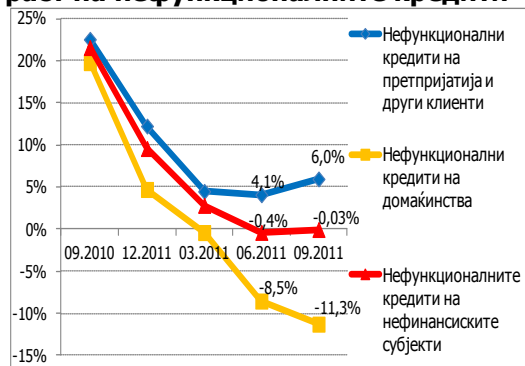

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во третиот квартал од 2011 година, растот на нефункционалните кредити главно произлегува од нивниот раст кај секторот „претпријатија и други клиенти“ и тоа во најголем дел (односно 72,6%) кај една банка од групата големи банки.

Нагорниот тренд на нефункционалните кредити го зголеми и нивното учество во вкупните кредити на банките на 9,8% (0,5 процентни поени повеќе во однос на јуни 2011). Иако нивната покриеност со пресметаната исправка на вредност и посебна резерва се намали, сепак таа и натаму е над 100%.

Графикон бр. 38 Годишни стапки на раст на нефункционалните кредити

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На годишно ниво, нефункционалните кредити минимално се намалија (за 0,03%), што се должи на намалените нефункционални кредити кај домаќинствата²⁵ (за 769 милиони денари), наспроти растот на нефункционалните кредити на претпријатијата (за 763 милиони денари). Сепак, намалувањето на нефункционалните кредити придонесе за намалување на нивното учество во вкупните кредити за 0,8 процентни поени во однос на септември 2010 година.

Графикон бр. 39 Реструктурирани и пролонгирани кредити

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

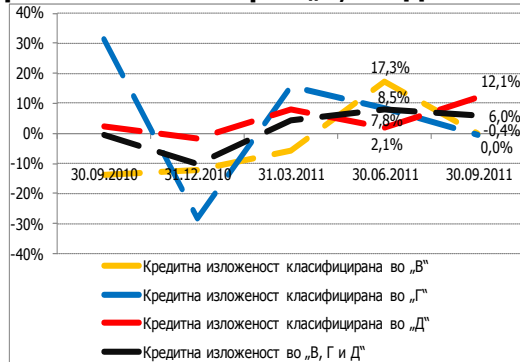
Забрзаниот раст на реструктурираните кредити во третиот квартал од 2011 година²⁶, услови зголемување на нивното учество во вкупните кредити, кое на 30.09.2011 изнесува 1,9% (1,7% на 30.06.2011 година). Од друга страна, пролонгираните кредити се намалија (за 76 милиони денари), наспроти растот во вториот квартал од годината (од 2.259 милиони денари).

²⁵ Во секторот „домаќинства“ се опфатени физичките лица и трговците-поединци.

²⁶ Реструктурираните кредити се зголемија за 441 милион денари, наспроти растот остварен во претходниот квартал од 205 милиони денари.

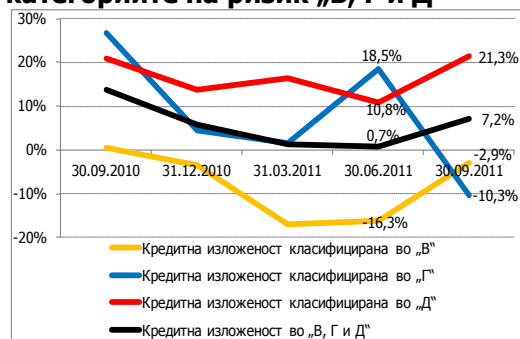

Графикон бр. 40 Квартални стапки на раст на кредитната изложеност во ризичните категории „В, Г и Д“

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 41 Годишни стапки на раст на кредитната изложеност во категориите на ризик „В, Г и Д“

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 42 Кредитна изложеност во ризичните категории „В“, „Г“ и „Д“

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

И покрај забавениот раст на кредитната изложеност со највисок кредитен ризик (категиорите „В“, „Г“ и „Д“) во третиот квартал од 2011 година, показателите за кредитниот ризик на банките забележаа влошување. Овој раст во целост е условен од растот на кредитната изложеност во ризичната категорија „Д“²⁷ (и тоа главно кај една голема и една средна банка), наспроти минималното намалување на изложеноста во категориите „В“ и „Г“²⁸. Најголем дел од растот на изложеноста во категоријата на ризик „Д“ (90,5%) е условен од секторот „претпријатија и други клиенти“.

Годишните промени покажуваат слични движења. Во однос на 30.09.2010 година, изложеноста во „В, Г и Д“ порасна за 1.785 милиони денари, во услови на раст на изложеноста во „Д“ од 2.496 милиони денари, и намалување кај изложеностите во „В“ и „Г“ за 260 и 451 милиони денари, соодветно.

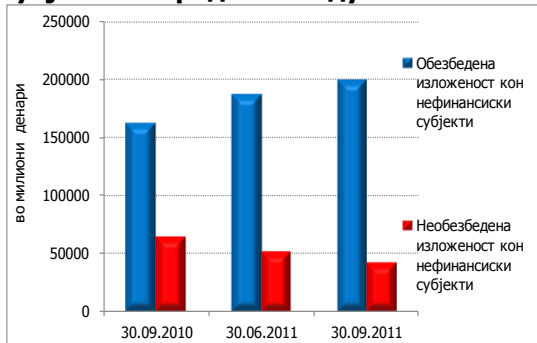
Растот на изложеноста класифицирана во трите поризични категории го зголеми нивното учество во вкупната кредитна изложеност и во сопствените средства на банките. Дополнително на тоа, покриеноста на изложеноста во „В, Г и Д“ со пресметаната исправка на вредност на квартално ниво се намали за 0,9 процентни поени.

²⁷ Изложеноста во категориите на ризик „В, Г и Д“ забележа квартален раст од 1.508 милиони денари, при раст на изложеност во „Д“ од 1.529 милиони денари.

²⁸ Намалување за 3 и 18 милиони денари, соодветно.

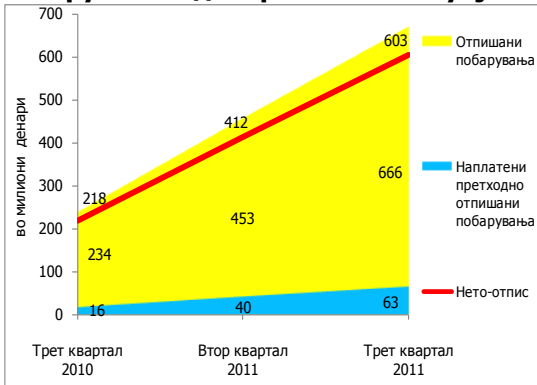

Графикон бр. 43 Кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти според обезбедувањето

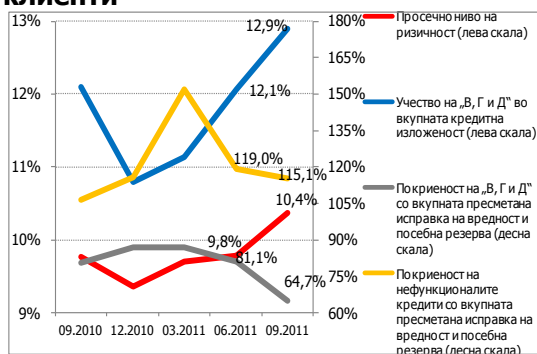
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 44 Нето отпишани побарувања од нефинансиски субјекти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 45 Показатели за квалитетот на кредитното портфолио кај секторот „претпријатија и други клиенти“

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во текот на 2011 година, се забележува постојано зголемување на обезбедената кредитна изложеност на банките кон нефинансиските лица. Притоа, кај секторот „претпријатија и други клиенти“ покриеноста на изложеноста со обезбедување е речиси целосна (со 92,1%), додека од кредитната изложеност кон физичките лица се обезбедени 66,2%. Во однос на вториот квартал, обезбедената кредитна изложеност расте и кај физичките лица и кај секторот „претпријатијата и други клиенти“ (за 3.600 милиони денари, или 6,6% и 8.889 милиони денари или 6,9%, соодветно).

Кај нето отпишаните побарувања на банките се забележува нагорен тренд, како во однос на претходниот квартал (раст за 47,1%), така и во однос на истиот квартал од минатата година (раст за 185%). Растот во третиот квартал од 2011 година се должи на растот на отпишаните побарувања врз основа на камати кај нефинансиските правни лица за 261 милион денари, кај една банка од групата големи банки. Наспроти тоа, кај физичките лица се забележува намалување на отпишаните побарувања за 74 милиони денари.

1.2 Квалитет на кредитното портфолио според секторската и валутната структура на кредитната изложеност

Влошените показатели за квалитетот на кредитното портфолио на банките и во овој квартал (како и во претходниот) се должат на зголемената ризициност на изложеноста кон секторот „претпријатија и други клиенти“, која има најголемо учество во вкупната кредитна изложеност (44,7%)²⁹. Воедно, показателите за кредитниот ризик кај секторот „претпријатија и други клиенти“ и понатаму упатуваат на

²⁹ Во структурата на вкупната кредитна изложеност на банките, 26% отпаѓаат на физичките лица, 23,8% на финансиските институции, 4,6% на државата и 0,9% на трговците-поединци.

повисок кредитен ризик, споредено со „физичките лица“.

Влошувањето на показателите за кредитниот ризик кај секторот „претпријатија и други клиенти“ во најголем дел се должи на растот на изложеноста во категоријата на ризик „Д“, којашто целосно го услови и растот на изложеноста во категориите на ризик „В, Г и Д“. Во овој квартал, изложеноста во овие три поризични категории кај секторот „претпријатија и други клиенти“ порасна за 1.370 милиони денари³⁰. Во услови на побавен раст на вкупната изложеност кон овој сектор (999 милион денари или 0,7%) дојде до пораст на учеството на изложеноста класифицирана во категориите „В, Г и Д“. Истовремено, нефункционалните кредити на секторот „претпријатија и други клиенти“ забележаа раст од 1.262 милиони денари, што услови раст на стапката на нефункционални кредити (од 10,1% на 30.06.2011 година на 11,1% на 30.09.2011 година). Во услови на побавен раст на вкупната пресметана исправка на вредност и посебна резерва (974 милиони денари или за 6,7%) се намали покриеноста на нефункционалните кредити и изложеноста во категориите на ризик „В, Г и Д“ со пресметана исправка на вредност и посебна резерва³¹. Највисоко ниво и воедно најголемо влошување на показателите за кредитен ризик во третиот квартал е присутно кај дејноста „објекти за сместување и сервисни услуги со храна“. Најниско ниво на ризичност, согласно со показателите за кредитен ризик се забележува кај изложеноста кон дејноста „градежништвото“.

Степенот на ризичност на изложеноста кон физичките лица не забележа значителни промени. Изложеноста во категоријата на ризик „Д“ се зголеми за 137 милион денари, додека изложеноста класифицирана во категориите

³⁰ Раст на изложеноста во најризичната категорија („Д“) од 1.384 милиони денари, намалување на изложеноста во категоријата на ризик „В“ од 35 милион денари и раст на изложеноста во категоријата на ризик „Г“ од 22 милиони денари.

³¹ Анекс бр.12

Графикон бр. 46 Показатели за квалитетот на кредитното портфолио кај секторот „физички лица“

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

на ризик „В, Г и Д“ кај овој сектор квартално се зголеми за 105 милион денари. Наспроти тоа, вкупната пресметана исправка на вредност и посебна резерва квартално порасна за 168 милиони денари. Ваквото движење на исправката на вредност ја зголеми покриеноста на изложеноста во „В, Г и Д“ и на нефункционалните кредити за 1,6 и 0,2 процентни поени, соодветно. И покрај намалувањето во однос на претходниот квартал, највисока ризициност, според показателите за кредитен ризик, и понатаму имаат потрошувачките кредити. Наспроти тоа, најниско ниво на кредитен ризик, коешто дополнително се намали во овој квартал, се забележува кај кредитите за набавка на станбен и деловен простор. Најголемо влошување во третиот квартал се забележува кај автомобилските кредити³².

Во третиот квартал од годината се зголемува учеството на кредитната изложеност на физичките лица со повисоки примања во вкупната изложеност кон физички лица во однос на претходниот квартал, што укажува на заострени критериуми за кредитирање. За разлика од претходниот квартал кога 29,6% од изложеноста кон физички лица отпаѓаа на лицата со примања до 15.000 денари, во овој квартал учеството на изложеноста кон овие лица се намали на 25,3%. Најголем дел (33,5%) од изложеноста кон физичките лица е кон лицата со примања од 15.000 до 30.000 денари, кои најмногу се задолжени врз основа на потрошувачките кредити³³.

Како и на крајот на претходниот квартал и на 30.09.2011 година, највисоко ниво на ризициност е присутно кај кредитната изложеност во денари, додека најизразено влошување на показателите за кредитен ризик се забележа кај изложеноста во денари со девизна клаузула³⁴. Најголемо влошување

³² Анекс бр.13

³³ Анекс бр.16

³⁴ Анекс бр.15

се забележува кај учеството на изложеноста во „В, Г и Д“ во вкупната кредитна изложеност во денари со девизна клаузула (раст од 0,8 процентни поени во однос на 30.06.2011 година). Ова зголемено учество се должи на растот на изложеноста во категоријата „Г“ за 511 милиони денари, и тоа најмногу кај дејноста „рударство и вадење камен“.

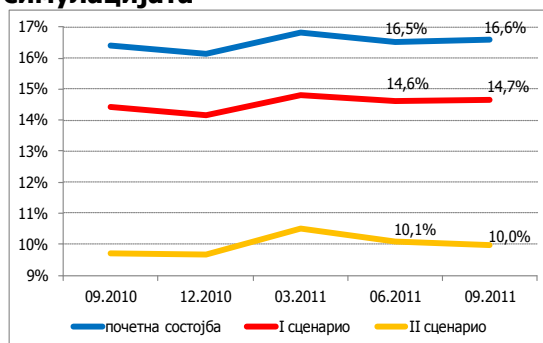
Анализата на квалитетот на изложеноста кон секторот „претпријатија и други клиенти“ покажува највисока ризичност и нејзино најголемо квартално зголемување кај дејноста „објекти за сместување и сервисни услуги со храна“. Од аспект на кредитните продукти кај секторот „физички лица“, највисоко просечно ниво на ризик се забележа кај потрошувачките кредити, додека на квартална основа, најмногу се зголеми ризичноста кај автомобилските кредити³⁵.

1.3 Стрес-тест симулација за чувствителноста на банкарскиот систем на зголемување на кредитниот ризик

Стрес-тестирањето на чувствителноста на банкарскиот систем на евентуалното влошување на ризичноста на кредитната изложеност кон нефинансиските субјекти, претпоставува миграција на определен процент на изложеност од секоја категорија на ризик кон двете следни категории со повисок степен на ризичност, каде што се распоредуваат во подеднаков износ. Целта на симулацијата е да се утврди ефектот на влошувањето на квалитетот на кредитното портфолио врз адекватноста на капиталот и ризичноста на изложеноста, како за вкупната изложеност, така и за изложеноста по одделни сектори и дејности³⁶.

При симулација на истовремено прераспоредување на 10% (I сценарио) и 30% (II сценарио) од кредитната изложеност кон секторите „претпријатија и

Графикон бр. 47 Стапка на адекватност на капиталот, пред и по симулацијата

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

³⁵ Анекс бр.14

³⁶ Анекс бр.17

Табела бр. 4 Резултати од симулациите

Показател		Кредитна изложеност кон „претпријатија и други клиенти“ и кон „физички лица“	Кредитна изложеност на банкарскиот систем
почетна состојба	Адекватност на капиталот на ниво на банкарски систем	16,6%	
	% на В, Г и Д во вкупната кредитна изложеност	10,9%	8,0%
	Просечно ниво на ризичност	8,9%	6,6%
I сценарио	Адекватност на капиталот на ниво на банкарски систем	14,7%	
	% на В, Г и Д во вкупната кредитна изложеност	15,7%	11,2%
	Просечно ниво на ризичност	10,9%	7,8%
II сценарио	Адекватност на капиталот на ниво на банкарски систем	10,0%	
	% на В, Г и Д во вкупната кредитна изложеност	25,5%	18,3%
	Просечно ниво на ризичност	14,8%	10,8%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

други клиенти“ и „физички лица“, од категориите со пониска кон категориите со повисока ризичност, најголемо влошување на квалитетот има кај изложеноста:

- кон „дејности во врска со недвижен имот“ во рамки на секторот „претпријатија и други клиенти“ кај кои просечното ниво на ризичност би се зголемило за 2,3 процентни поени при првото сценарио и за 6,8 процентни поени при второто сценарио; и

- врз основа на кредитните картички кај физичките лица, кај кои просечното ниво на ризичност би се зголемило за 2,2 процентни поени при првото сценарио и за 6,5 процентни поени при второто сценарио.

И при двете сценарија, стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем не се намалува под законскиот минимум од 8%. Анализирани по поединечни банки, при првото сценарио, стапката на адекватност на капиталот би се намалила под 8% само кај една банка, додека кај второто сценарио, тоа би се случило кај четири банки.

2. Ликвидносен ризик

Во третиот квартал на 2011 година, ликвидноста на банките во Република Македонија остана стабилна и на релативно високо ниво. На квартална основа, ликвидните средства забележаа раст, кој се темелеше врз поголемата склоност на банките за вложување во девизни ликвидни средства. Показателите за ликвидност на ниво на банкарскиот систем останаа стабилни, иако по поединечна банка се забележува голема разновидност во нивните вредности. Во третиот квартал на 2011 година, во структурата на изворите на финансирање дојде до намалување на депозитите од финансиски институции и на обврските врз основа на кредити, заради враќањето на користените извори на финансирање од странските матични лица. Стрес-тест анализите покажуваат задоволителна отпорност на банкарскиот систем на ликвидносни шокови, но и ја потврдија чувствителноста на дел од банките поради концентрацијата на депозитната база. Во октомври стапи во сила новата регулатива за ликвидносниот ризик којашто е во функција на поефикасно управување со ликвидноста од страна на банките преку одржување единствена стапка на ликвидност, при што се очекува ликвидноста да се задржи на адекватно ниво.

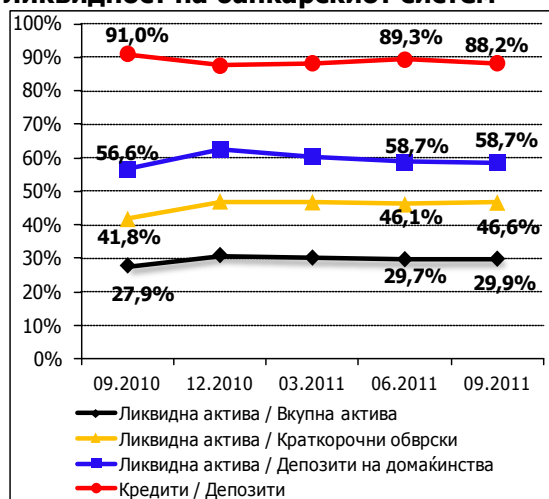
2.1. Ликвидни средства и показатели за ликвидноста на банкарскиот систем

Графикон бр. 49 Ликвидни средства на банките - валутна структура и годишни стапки на промена

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 48 Показатели за ликвидност на банкарскиот систем

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На крајот од третиот квартал на 2011 година, ликвидните средства³⁷ на ниво на банкарскиот систем изнесуваат 93.146 милиони денари и забележаа годишен раст од 14.681 милиони денари, односно од 18,7%. Годишниот раст на ликвидните средства се должи подеднакво на зголемувањето на краткорочните пласмани во странски банки (за 38,8%), но и од растот на средствата пласирани во НБРМ (за 8,1%). Кварталниот раст на ликвидните средства (од 2,0%) во целост се должи на зголемувањето на девизните ликвидни средства, а особено на краткорочните депозити пласирани во странски банки. Денарските ликвидни средства³⁸ во третиот квартал од годината се намалија за 1,1%, како резултат на намалените денарски парични средства. И покрај тоа, денарските средства и понатаму имаат поголемо учество во валутната структура на ликвидната актива на банките (63,8%).

Во текот на третиот квартал од 2011 година, показателите за ликвидност на банките³⁹ го задржаа стабилното движење и останаа на релативно високо ниво. Ликвидните средства на ниво на банкарскиот систем манифестираа подинамичен раст, што овозможи да се зголеми, како нивното учество во вкупната актива, така и покриеноста на краткорочните обврски, депозитите на домаќинствата и вкупните депозити со ликвидните средства (и на годишна, и на квартална основа).

Од аспект на валутната структура, во третиот квартал од 2011 година се забележува

³⁷ Ликвидните средства ги опфаќаат паричните средства и средствата на сметките кај Народната банка, благајничките записи на Народната банка, кореспондентните сметки и краткорочните пласмани кај странски банки и пласманите во краткорочни хартии од вредност издадени од државата.

³⁸ За потребите на анализата на ликвидноста на банките, средствата и обврските во денари со девизна клаузула се вклучуваат во средствата и обврските во денари.

³⁹ При пресметка на показателите за ликвидноста на ниво на банкарскиот систем не се земени предвид резидентните меѓубанкарските средства и обврски.

Табела бр. 5 Показатели за ликвидност на банкарскиот систем за позициите во денари и девизи

Индикатор	Денари			Девизи		
	09.2010	06.2011	09.2011	09.2010	06.2011	09.2011
Ликвидна актива / Вкупна актива	26,3%	28,3%	28,3%	31,5%	32,7%	33,1%
Ликвидна актива / Краткорочни обврски	59,8%	65,3%	64,3%	25,9%	29,5%	31,4%
Ликвидна актива / Депозити на домаќинства	99,2%	95,9%	92,6%	30,3%	33,7%	35,6%
Кредити/Депозити	152,5%	140,7%	135,8%	39,7%	44,3%	46,0%

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

надолно придвижување на показателите за ликвидност во денари, а пораст на показателите за ликвидност во девизи. Причината за овие дивергентни движења е поголемата склоност на банките за пласирање средства во странски банки, при намалување на ликвидните средства во денари, но свое влијание имаше и растот на кредитирањето во девизи во третиот квартал, при истовремено намалување на денарските кредити и побрз раст на денарските депозити.

2.2. Извори на финансирање на банкарскиот систем

Во третиот квартал од 2011 година, карактеристично е намалувањето на депозитите на финансиските институции и на обврските по основ на кредити на банките, првенствено како последица на повлекувањето финансиски средства на странските матични лица од домашните банки, коешто беше во целост надоместено со растот на депозитите на нефинансиските субјекти. Доминантно место во рочната структура на изворите на финансирање имаат краткорочните извори на финансирање, наспроти долгорочните извори на финансирање коишто во третиот квартал на 2011 година забележаа пад. Депозитите од нефинансиските субјекти остануваат основниот извор на финансирање на банките и во следниот период.

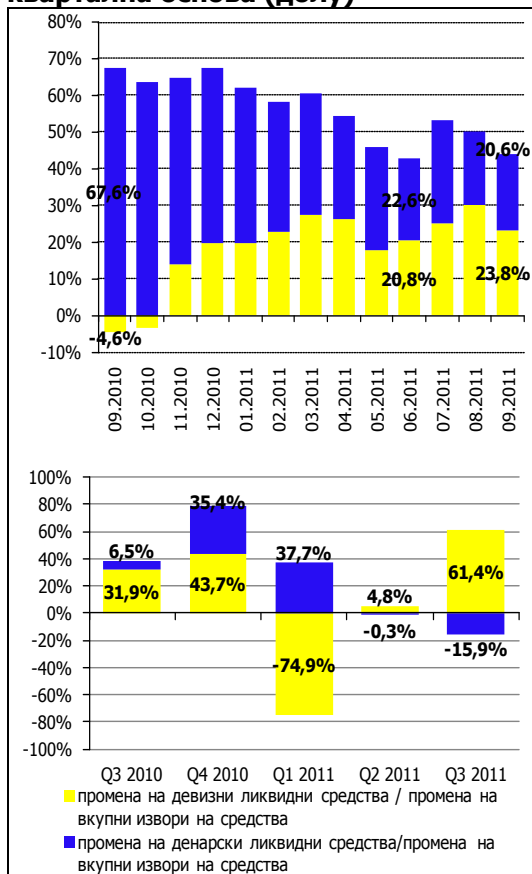

Табела бр. 6 Извори на финансирање на банките

Вид на извори на финансирање	30.06.2011		30.09.2011		Квартална промена	
	Износ (во милиони денари)	Учество во структура	Износ (во милиони денари)	Учество во структура	Апсолутна	Релативна
Депозити на нефинансиски субјекти	184.304	67,2%	196.153	68,5%	11.849	6,4%
-од кои од матични лица	99	0,0%	410	0,1%	312	316,0%
Депозити на финансиски институции	15.861	5,8%	14.640	5,1%	-1.221	-7,7%
-од кои од матични лица	6.537	2,4%	4.803	1,7%	-1.734	-26,5%
Обврски по кредити, должнички хартии од вредност, субординирани обврски и хибридни капитални инструменти	38.222	13,9%	35.876	12,5%	-2.345	-6,1%
-од кои од матични лица	11.438	4,2%	10.448	3,7%	-990	-8,7%
Капитал, резерви и останати извори	36.047	13,1%	39.519	13,8%	3.472	9,6%
Вкупно извори на финансирање	274.434	100,0%	286.188	100,0%	11.754	4,3%
Долгорочни извори на финансирање	93.785	34,2%	92.940	32,5%	-845	-0,9%
-од кои од матични лица	9.165	3,3%	8.657	3,0%	-508	-5,5%
Краткорочни извори на финансирање	144.602	52,7%	153.729	53,7%	9.127	6,3%
-од кои од матични лица	8.908	3,2%	7.004	2,4%	-1.904	-21,4%
Капитал, резерви и останати извори	36.047	13,1%	39.519	13,8%	3.472	9,6%
Вкупно извори на финансирање	274.434	100,0%	286.188	100,0%	11.755	4,3%

Извор: Податоците се доставени од страна на банките врз основа на посебно барање од Народната банка и поради ова може да се јават разлики во однос на билансните податоци, коишто банките ги доставуваат на редовна основа согласно со Одлуката за доставување податоци за состојбата и прометот на сметките од сметковниот план на банките и на финансиските извештаи („Службен весник на РМ“, бр.126/2011).

Графикон бр. 50 Промена на ликвидните средства по валута/ промена на вкупните извори на средства, на годишна (горе) и квартална основа (долу)

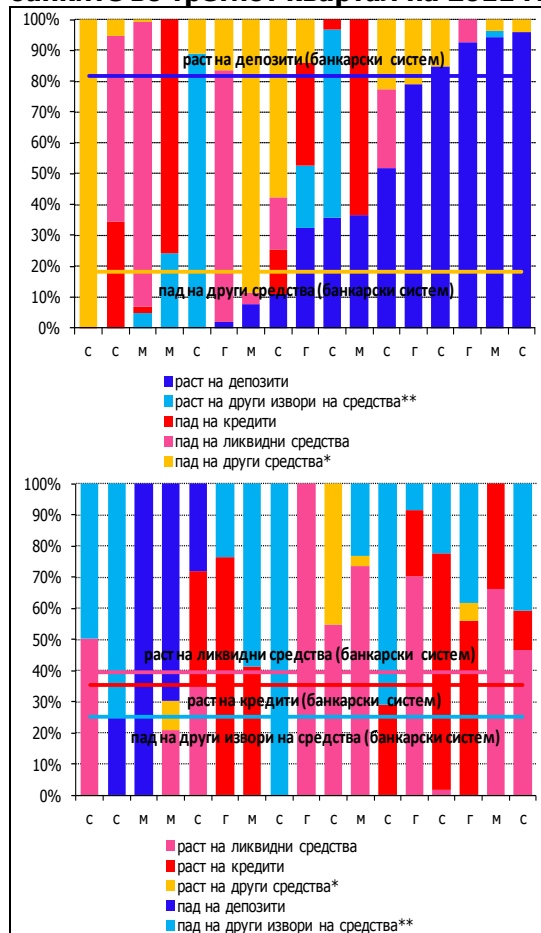

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Користените извори на финансирање (освен капиталот) од матичните лица квартално се намалија за 2.412 милиони денари, или 13,3%, со што нивното учество во структурата на вкупните извори на финансирање се намали на 5,5%. Намалувањето на овие извори главно е последица на повлекувањето на краткорочните депозити и враќањето на користените краткорочни кредити од домашните банки кон нивните странски матичните лица. Притоа, речиси три четвртини од намалувањето на изворите на финансирање од матичните лица е последица на намалените извори на финансирање од страна на матичните лица со седиште во евро-зоната, што може да е одраз на проблемите во фискалните и финансиските системи во земјите-членки на евро-зоната врз македонскиот банкарски систем. Кварталниот пад на користените извори на финансирање од матични лица беше најприсутно кај банките од групата средни банки, во износ од 1.697 милиони денари, односно пад за 22,5%, а во помал обем кај банките од групата големи

Графикон бр. 51 Парични приливи (горе) и парични одливи (долу) на банките во третиот квартал на 2011 г.

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Во „други средства“ се опфатени средствата кои не се кредити на нефинансиски субјекти и кои не се вклучени во категоријата ликвидни средства (долгорочните пласмани во странски и домашни банки, задолжителната резерва во девизи, преземените средства за ненаплатени побарувања, основните средства итн).

**Во „други извори на средства“ се опфатени изворите коишто не се депозити на нефинансиски субјекти (капиталот и резервите, депозитите на финансиски институции, позајмиците, субординираните инструменти итн).

*** На хоризонталната оска се претставени банките според групата на која што и припаѓаат: Г-голема банка, С-средна банка, М-мала банка. Редоследот на банките на двете оски е ист.

банки⁴⁰, каде што кварталниот пад изнесуваше 7,3%, односно 764 милиони денари.

Во 2011 година продолжи постепеното намалување на склоноста на банките да ги пласираат новите извори на средства во ликвидни инструменти. Имено, соодносот меѓу годишната промена на ликвидните средства и на вкупните извори на средства се намали за 18,5 процентни поени на годишна основа, а од почетокот на 2011 година, се намали за 23,5 процентни поени. Од друга страна, соодносот на кварталните промени на ликвидните средства и на изворите на средства (45,7%) забележува значително зголемување во споредба со првите два квартала од 2011 година. Воедно, во третиот квартал на 2011 година се забележува силна промена на валутните склоности на банките во поглед на ликвидноста, отсликани преку растот на девизните ликвидни средства (61,6% од новите извори на финансирање беа насочени во девизни ликвидни средства) што соодветствува со појавата на враќање на користените средства кон странските матичните лица.

⁴⁰ Ова намалување се должи на една банка од групата големи банки, чие матично лице, во третиот квартал од 2011 година вложи средства врз основа на субординиран инструмент на понизок износ од претходно користениот краткорочен заем од страна на домашната банка.

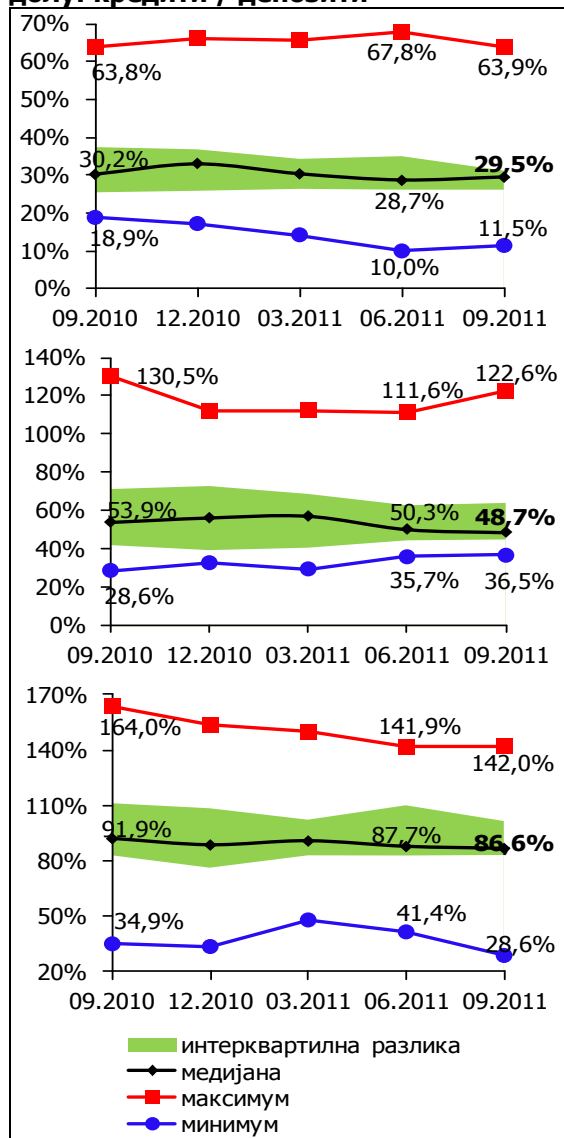
Главен извор на паричните приливи⁴¹ за банкарскиот систем во текот на третиот квартал на 2011 година беше растот на депозитите, а во помал обем намалувањето на средствата коишто не се вклучени во ликвидните средства и не се кредити. Од друга страна, во текот на третиот квартал, паричните одливи на ниво на банкарскиот систем беа подеднакво распределени меѓу пласирањето во ликвидни средства и растот на кредитите, но значаен придонес имаше и падот на недепозитните извори на средства. Намалувањето на недепозитните изворите на средства во третиот квартал на 2011 година, опфати околу една четвртина од паричните одливи на ниво на банкарскиот систем, што ја отсликува склоноста на банките за враќање на дел од заемите и депозитите од своите матични лица.

По одделни банки, растот на депозитите имаше најголемо учество во структурата на паричните приливи кај шест банки, а кај други две банки доминантниот дел од паричните приливи потекнуваа од растот на другите - недепозитни извори на средства. Кај останатите девет банки, паричните приливи во најголем дел беа обезбедени преку поголема наплата на кредитите или намалување на другите категории.

Паричните одливи во третиот квартал на 2011 година, кај седум банки во најголем дел беа концентрирани во пласманите во ликвидни средства, а кај четири банки во раст на кредити. Кај другите шест банки, најголемиот дел од паричните одливи се резултат на намалувањето на пасивата, со тоа што кај две банки тоа произлезе од намалувањето на депозитите, а кај останатите

⁴¹ Во текот на третиот квартал на 2011 година, паричните приливи и паричните одливи на банките се добиени по индиректен пат, односно преку кварталната промена на салдата на одделните сметки од билансот на банките. Ефектот врз паричните текови на банките, којшто се должи на расходите и приходите кои не претставуваат паричен одлив или прилив (на пример: отписи на кредити, ревалоризација на хартии од вредност коишто се расположливи за продажба или се чуваат за тргување, амортизација на основните средства, нето курсни разлики итн.) е составен дел на промената на соодветните билансни ставки на кои се однесува соодветниот приход или расход.

**Графикон бр. 52 Избрани показатели за ликвидноста за поединечните банки
горе: ликвидни средства / вкупна актива
средина: ликвидна актива/краткорочни обврски
долу: кредити / депозити**

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.
Интерквартилна разлика е мерка на статистичка дисперзија, составена од половина од примерокот со средни вредности. Податоците со највисоки и најниски вредности се исклучени, со што се елиминира влијанието на екстремните вредности.

четири, од намалување на другите недепозитни извори на средства.

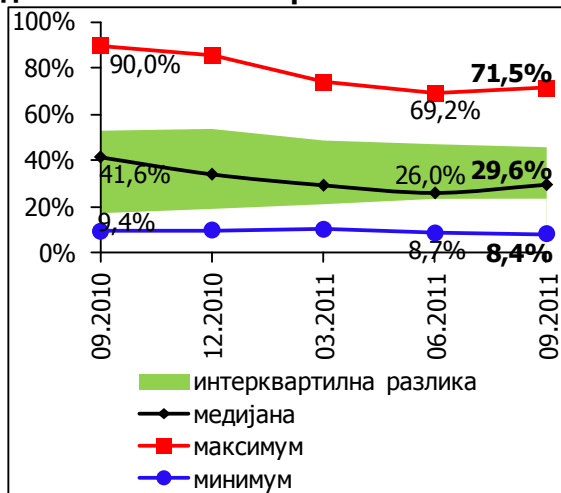
На 30.09.2011 година, ликвидните средства на седум банки (кои зафаќаат 36,4% од активата на банкарскиот систем) на квартална основа се намалија за 2.029 милиони денари. Намалувањето кај одделните банки се движеше во интервал од 1,1% до 25,0%. Кај останатите десет банки, ликвидните средства забележаа квартално зголемување во вкупен износ од 4.533 милиони денари (зголемувањето по поединечни банки се движеше во интервал од 0,7% до 47,5%).

Набљудувано на годишна основа, раст на ликвидните средства, во интервал од 1,7% до 78,2%, остварија единаесет банки коишто зафаќаат 85,9% од вкупната актива на банкарскиот систем, а шест банки (14,1% од вкупната актива на банкарскиот систем) забележаа намалување на ликвидните средства во интервал од 1,5% до 28,5%.

Растот на ликвидните средства во третиот квартал на 2011 придонесе за подобрување на показателите за ликвидноста кај повеќето банки. Учеството на ликвидните средства во вкупната актива на квартална основа бележи раст кај единаесет банки, а на годишна основа кај осум банки. Споредено со 30.06.2011 година, кај дванаесет банки има зголемување на покриеноста на краткорочните обврски со ликвидна актива. Најголеми разлики (дисперзија) се забележуваат кај показателот кредити/депозити. Разликите меѓу одделните банки кај овој показател, всушност се одраз на различните стратегии на банките за финансирање и стекнување извори на средства и различниот степен на агресивност во освојување на одреден удел на кредитниот пазар.

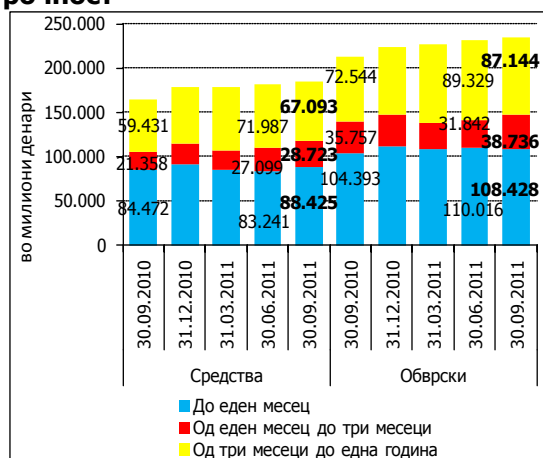
Графикон бр. 53 Концентрација на депозитите во банкарскиот систем

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките. Прикажано е учеството на дваесетте најголеми депоненти во просечната депозитна база за последниот изминат месец.

Банкарскиот систем на Република Македонија се карактеризира со релативно висока концентрација на депозитите⁴², која од своја страна претставува и важен извор на ликвидносен ризик за банкарскиот систем. На 30.09.2010 година, учеството на депозитите на дваесетте најголеми депоненти во вкупните депозити по поединечна банка се движи во интервал од 8,4% до 71,5%, со медијана од 29,6%. Во споредба со минатиот квартал, медијаната на ова учество е зголемена за 3,6 процентни поени, но на годишна основа постои видно намалување како на медијаната, така и на максималната висина на концентрацијата. Високата концентрација на депозитите кај дел од банките ја покажува нивната потенцијална ранливост од евентуални одливи на депозитите на најголемите депоненти.

Графикон бр. 54 Структура на средствата и обврските на банките според договорната преостаната рочност

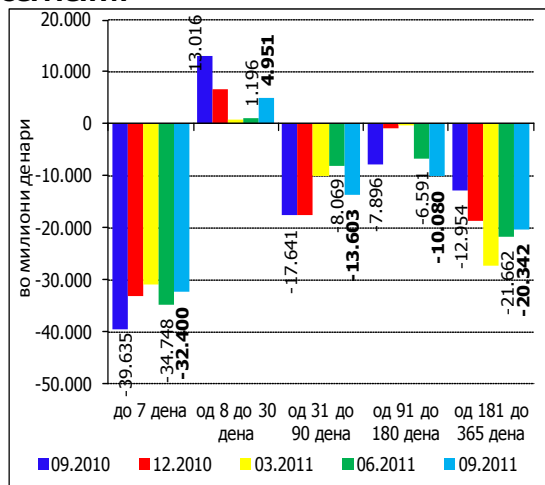
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На крајот на септември 2011 година, сите банки го исполнуваа минималното ниво на стапките на ликвидност (во вредност од 1) до 30 дена, како и пропишаната динамика за остварување стапките на ликвидност до 180 дена, и во денари и во девизи. Воедно, ова беше и последниот датум на кој важеше регулативата којашто предвидуваше посебни стапки на ликвидност за позициите во денари и за позициите во девизи. Почнувајќи од 01.10.2011 година, започна примената на новата Одлука за управување со ликвидносниот ризик на банките („Службен весник на Република Македонија“ бр. 126/2011), којашто предвидува интегрирано следење на стапките на ликвидност од аспект на валутата, односно постоење единствена стапка на ликвидност наместо посебни стапки на ликвидност за денари и за девизи. Покрај тоа, при пресметката на новите стапки на ликвидност, наместо во целиот износ, орочените депозити се вклучуваат како одлив

⁴² Концентрацијата на депозитите е мерена според учеството на депозитите на дваесетте најголеми депоненти во вкупните депозити.

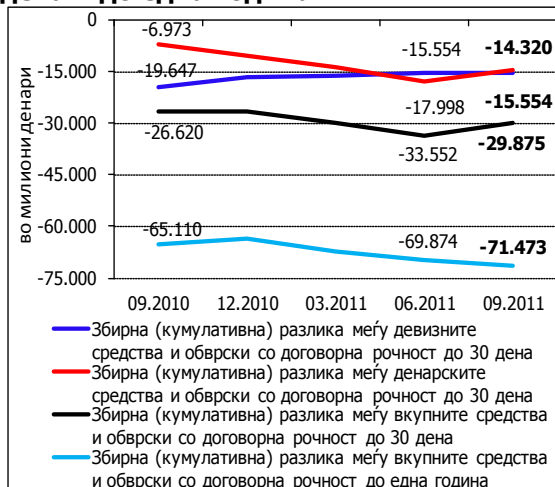

Графикон бр. 55 Договорна преостаната рочна усогласеност меѓу средствата и обврските по рочни сегменти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 56 Збирна (кумулативна) разлика меѓу средствата и обврските со договорна преостаната рочност до 30 дена и до една година

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

во висина од 80%. Воедно, се укина динамиката за усогласување со минималното ниво на стапките на ликвидност. Во октомври 2011 година, сите банки ги исполнуваа стапките на ликвидност и до 30 и 180 дена.

2.3. Рочна усогласеност на средствата и обврските на банките

На крајот од третиот квартал од 2011 година, рочниот профил на средствата и обврските на банкарскиот систем не забележа поголеми поместувања. Обврските на банките ја задржаа поголемата договорна преостаната рочност во споредба со средствата⁴³. Најголем квартален раст забележаа обврските со преостаната договорна рочност од еден до три месеци и средствата со преостаната рочност до еден месец, што може да сигнализира засилување на ликвидносната позиција и намалување на ликвидносниот ризик.

Движењата на средствата и обврските според преостанатата договорна рочност предизвикаа одредени поместувања во рочната врамнотезеност меѓу средствата и обврските на банките. Така, во третиот квартал на 2011 година, дојде до извесно намалување на неусогласеноста меѓу средствата и обврските во рочните сегментни на краток рок (до еден месец), а продлабочување на нерамотежата во рочниот сегмент од еден до три месеци. Единствено во блокот на преостаната рочност од 8 до 30 дена се забележува позитивен јаз меѓу договорната рочност на средствата и обврските.

Во третиот квартал од 2011 година, се забележува продлабочување на збирниот негативен јаз меѓу средствата и обврските со преостаната договорна рочност до една година, но намалување на збирната

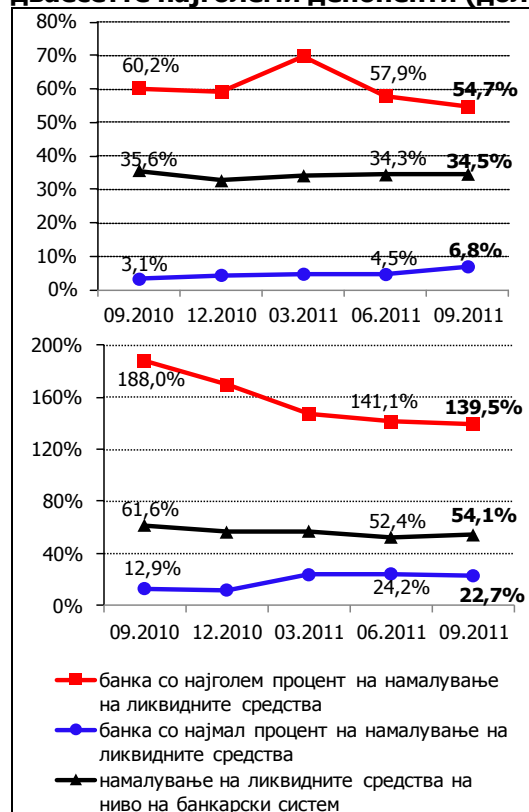
⁴³ Анекс бр.19

разлика меѓу средствата и обврските до еден месец. Оваа појава беше предизвикана од кварталниот раст на обврските со договорна рочност од еден до три месеци, при истовремен квартален раст на средствата со договорна преостаната рочност до еден месец.

Од друга страна, според очекувањата на банките, јазот меѓу средствата и обврските во сите рочни сегменти е позитивен првенствено поради очекувањата на банките за релативно голема стабилност на депозитите. Имено, банките очекуваат повеќе од 90% од депозитите по видување и 85% од орочените депозити со преостаната рочност до три месеци да манифестираат стабилност останувајќи во банките и во следните три месеци⁴⁴.

Графикон бр. 57 Резултати од симулацијата за повлекување 20% од депозитите на домаќинствата (горе) и за повлекување на депозитите на дваесетте најголеми депоненти (долу)

Извор: пресметки на Народната Банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2.4. Стрес-тест симулација за отпорноста на банкарскиот систем на ликвидносни шок

Симулациите за отпорноста на банкарскиот систем на ликвидносни шокови покажува задоволителен степен на отпорност на македонскиот банкарскиот систем. Имено, банкарскиот систем располага со доволно ликвидни средства за да се соочи со шокови поврзани со евентуална нестабилност на депозитите како најважен извор на финансирање. Со оглед на релативно високата концентрација на депозитите кај некои од банките, се забележува поголема ранливост при евентуално повлекување на депозитите на дваесетте најголеми депоненти надвор од банкарскиот систем, во споредба со повлекувањето на 20% од депозитите на домаќинствата. Така, при повлекувањето на депозитите на дваесетте најголеми депоненти ликвидните средства на ниво на банкарскиот систем би се намалиле за 54,1%, додека за да се апсорбира евентуалното повлекување на 20% од депозитите на домаќинствата би биле доволни 34,4% од ликвидните средства. Споредено со претходниот квартал, се

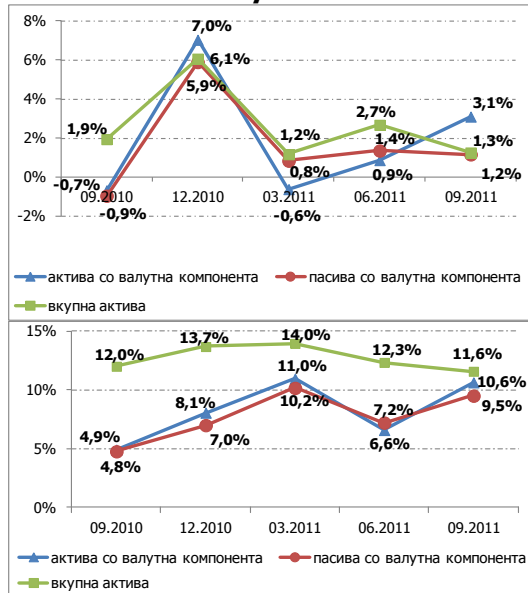
забележува намалување на крајните вредности од симулациите, односно на можното намалување на ликвидните средства при ликвидносни шокови за банката со најголем процент на намалување т.е. најслаб резултат. Сепак, заострувањето на должничката криза во евро-зоната и можните последици врз банкарските системи на земјите-членки на евро-зоната се потенцијален нов ликвидносен шок за домашниот банкарскиот систем. Причината за ова е фактот што еден дел од ликвидните средства на банките се краткорочни пласмани во банки од евро-зоната (коресподентни сметки и депозити). Оттука, секоја материјализација на кредитниот ризик во банкарските системи на земјите-членки од евро-зоната покрај директните загуби односно исправката на вредност за тие средства, би предизвикала и намалување на износот на ликвидни средства за домашните банки. Извршените симулации покажуваат дека доколку сите матични лица ги повлечат своите депозити (кредити) од банките (освен субординираните и хибридниите капитални инструменти за чие исплатување треба да се согласи Народната банка), по поединечна банка ликвидната актива би се намалила во интервалот од 0,3% до 66,3% или 9,9% на ниво на банкарскиот систем. Нејзиното учество во вкупната актива би се намалило за 2,3 процентни поени.

3. Валутен ризик

По намалувањето во претходните два квартала, на крајот на третиот квартал од 2011 година, изложеноста на банките на валутниот ризик се зголеми. Јазот помеѓу активата и пасивата со валутна компонента се прошири, што потекнува од проширувањето на јазот меѓу активата и пасивата во евра (како доминантна странска валута во билансите на банките). Кај поголемиот број од банките се зголеми соодносот помеѓу агрегатната девизна позиција и сопствените средства, како показател за прудентно следење на изложеноста на валутниот ризик. Сепак, изложеноста на валутниот ризик е ниска.

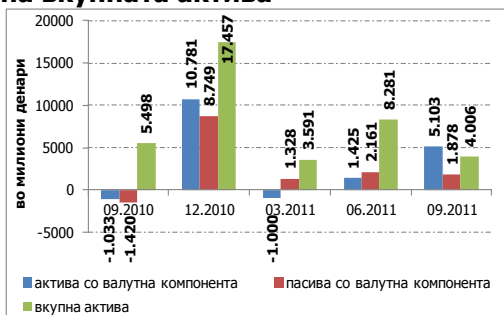

Графикон бр. 58 Квартална (горе) и годишна (долу) промена на активата и пасивата со валутна компонента

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 59 Апсолутна квартална промена на активата и пасивата со валутна компонента и на вкупната актива

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во третиот квартал од 2011 година, јазот помеѓу активата и пасивата со валутна компонента се зголеми за 84,9% (3.225 милиони денари). Ваквото проширување на јазот произлегува од забрзаниот квартален раст на активата со валутна компонента наспроти забавениот раст на пасивата со валутна компонента. Растот на активата со валутна компонента се должи на порастот на депозитите во странски банки орочени на еден месец (4.427 милиони денари или 33,5%)⁴⁵, како и на порастот на девизните кредити за 6,0% или 3.115 милиони денари⁴⁶ (најголем дел од овој пораст се темели на растот на кредитите на претпријатија и тоа на долг рок⁴⁷). Забавувањето на растот на пасивата со валутна компонента произлегува од намалените обврски на банките врз основа на кредити во странска валута⁴⁸. Наспроти тоа депозитите во странска валута и депозитите во денари со девизна клаузула⁴⁹ се зголемија (за 3,6% или за 4.360 милиони денари).

На крајот на третиот квартал од 2011 година, учеството на активата и пасивата со валутна компонента во вкупната актива изнесуваше 52,8% (зголемување за 0,9 процентни поени во однос на 30.06.2011) и 50,6% (речиси непроменето во однос на 30.06.2011), соодветно.

⁴⁵ Оваа промена најмногу се должи на една банка од групата големи банки којашто во порастот на депозитите во странска валута во странство орочени на еден месец учествува со 71,2%.

⁴⁶ Поголемиот дел од девизните кредити, односно 58,4% е наменет за плаќање во земјата, додека 41,6% е наменет за плаќање во странство.

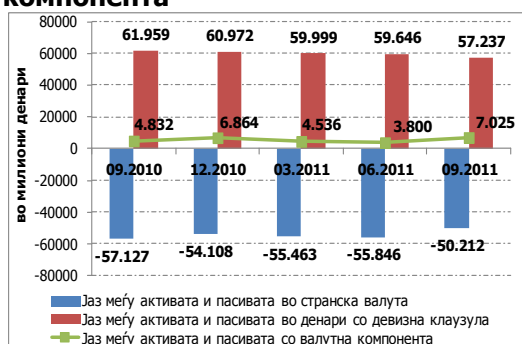
⁴⁷ Три големи банки и една средна банка ги зголемија долгорочните кредити во странска валута на нефинансиските друштва за 2.011 милиони денари.

⁴⁸ Во третиот квартал од 2011 година обврските врз основа на кредити во девизи се намалија за 2.258 милиони денари, или за 11,3%, додека во вториот квартал од 2011 година тие се зголемија за 2.321 милиони денари, или за 13,1%. Имено, во вториот квартал од 2011 година, една банка од групата големи банки се задолжи со краткорочни кредити кај матичното лице, кои ги исплати следниот квартал, со што најмногу придонесе во намалувањето на обврските по кредити во девизи на ниво на целиот банкарски систем (55,2%).

⁴⁹ Зголемувањето на денарските депозити со девизна клаузула најмногу се должи на растот на орочените депозити (од три месеци до една година) и на депозитите по видување во денари со девизна клаузула (1.746 милиони денари). Една банка од групата големи банки има најголемо влијание врз оваа промена (74,6%).

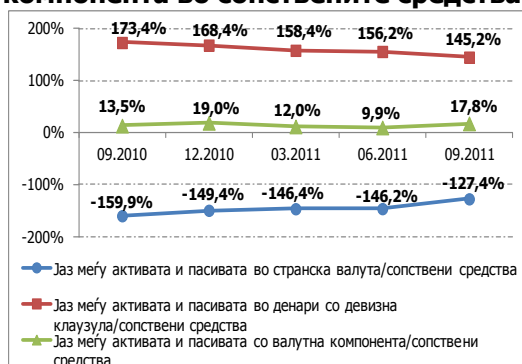
Графикон бр. 60 Структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Ваквите движења доведоа до проширување на јазот помеѓу активата и пасивата со валутна компонента за 7.025 милиони денари, или за 84,9%. Воедно, по два последователни квартала на зголемување, во третиот квартал од 2011 година, негативниот јаз помеѓу активата и пасивата во странска валута и позитивниот јаз помеѓу активата и пасивата во денари со девизна клаузула се намалија.

Графикон бр. 61 Учество на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента во сопствените средства

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Продлабочувањето на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента, проследен со помалиот раст на сопствените средства на банките предизвика соодносот помеѓу нив да се зголеми за 7,9 процентни поени во однос на јуни 2011, односно за 4,3 процентни поени во однос на септември 2010 година.

Еврот е најзастапената валута во структурата на активата и пасивата со валутна компонента, како и во структурата на јазот помеѓу нив.

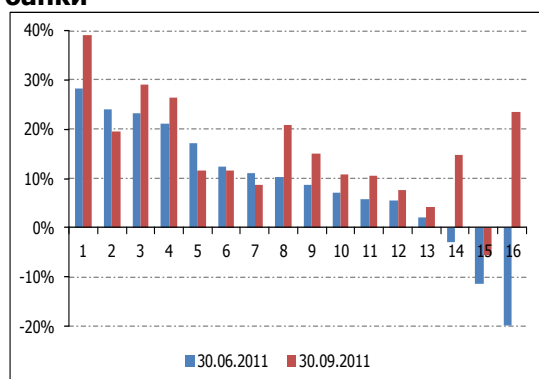
Табела бр. 7 Структура на активата и пасивата со валутна компонента и на јазот помеѓу нив, според валута

Валута	30.06.2011			30.09.2011		
	Валутна структура на активата со валутна компонента	Валутна структура на пасивата со валутна компонента	Валутна структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента	Валутна структура на активата со валутна компонента	Валутна структура на пасивата со валутна компонента	Валутна структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента
Евро	89,6%	89,4%	95,8%	89,8%	89,3%	101,5%
Американски долар	7,1%	7,4%	-5,5%	6,8%	7,3%	-5,7%
Швајцарски франк	1,6%	1,6%	3,0%	1,6%	1,6%	1,1%
Австралиски долар	0,4%	0,3%	1,5%	0,4%	0,3%	0,6%
Останато	1,4%	1,3%	5,3%	1,4%	1,4%	2,5%
Вкупно	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 62 Сооднос на агрегатната девизна позиција и сопствените средства, по одделни банки

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: шеснаесет од вкупно седумнаесет банки имаат обврска да известуваат за отворената девизна позиција.

Проширувањето на јазот помеѓу активата и пасивата во евра има најголемо влијание врз проширувањето на вкупниот јаз меѓу активата и пасивата со валутна компонента. Јазот во евра значително се зголеми, како на квартална (за 95,9%), така и на годишна основа (81,3%). Од друга страна, усогласеноста помеѓу побарувањата и обврските во швајцарски франци се зголемува.

Табела бр. 8 Отворена девизна позиција по одделни валути во однос на сопствените средства

Отворена девизна позиција по одделни валути/ сопствени средства	Број на банки							
	Евро		Американски долар		Швајцарски франк		Останато	
	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка
под 5%	2		8	8	10	6	13	1
од 5% до 10%	3	1					1	
од 10% до 20%	5							1
од 20% до 30%	4							
над 30%	1							

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Соодносот помеѓу отворената девизна позиција по одделни валути⁵⁰ и сопствените средства кај најголем број банки не надминува 5%, освен кај една средна банка, чија отворена девизна позиција во евра изнесува 50,2% .

Во третиот квартал од 2011 година, кај единаесет од вкупно шеснаесет банки коишто известуваат за агрегатната девизна позиција се забележува зголемување на соодносот на агрегатната девизна позиција и сопствените

⁵⁰ Отворената девизна позиција по валути, покрај јазот помеѓу билансните побарувања и обврски, го опфаќа и јазот помеѓу вонбилансните позиции.

средства на банките. На 30.09.2011 година, една средна банка го надмина пропишаниот лимит за агрегатната девизна позиција⁵¹ (30% од сопствените средства).

4. Ризик од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности

Изложеноста на банките на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности и понатаму има маргинално значење во споредба со изложеноста на останатите ризици. Големата застапеност на прилагодливите каматни стапки⁵² во најголем дел од клучните продукти – кредитите и депозитите, им овозможува на банките да го избегнат ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности. Со постоечката практика на „ослободување“ од овој ризик, банките го пренесуваат врз корисниците на банкарските производи претворајќи го во индиректен кредитен ризик. Оттука, промената на каматните стапки е нетранспарентна и ги доведува кредитокорисниците и депонентите во нерамноправна положба во односите со банките. При евентуални промени во регулаторното опкружување (на пр. во доменот на облигациските односи⁵³, заштитата на потрошувачите⁵⁴ и сл.) со кои би се воспоставила рамка за користење на клаузулите за еднострано прилагодување на висината на каматните стапки, обемот, големината и структурата на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности би се промениле.

4.1. Структура на каматочувствителните средства и обврски

На 30.09.2011 година, позициите со прилагодливи каматни стапки го задржаа главното место во структурата на каматочувствителните средства со 45,5%, и каматочувствителните обврски со 61,4%. Причината за големата примена на прилагодливите каматни стапки првенствено

⁵¹ Надминувањето на пропишаниот лимит од 30% кај оваа банка е резултат на намалувањето на нејзините сопствени средства во третиот квартал од 2011 година. По извршената докапитализација на оваа банка во ноември 2011 година, агрегатната девизна позиција е во рамките на пропишаниот лимит.

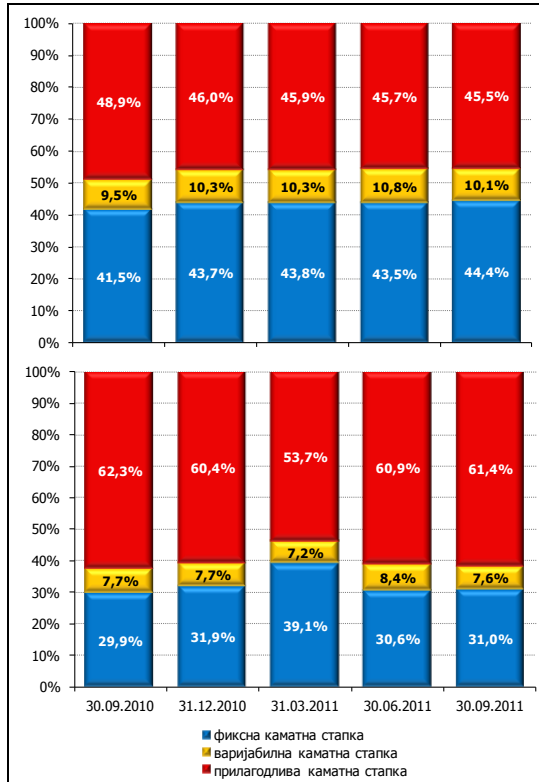
⁵² Прилагодувањето на висината на каматните стапки вообичаено се прави еднострано заради промени во каматната политика на банката.

⁵³ Во Законот за облигационите односи („Службен весник на РМ“ бр. 18/2001, 78/2001, 04/2002, 59/2002, 05/2003, 84/2008, 81/2009 и 161/2009) нема одредби за начинот на кој би можело да се менуваат каматните стапки во веќе склучените договори за кредити и депозити, но дозволува промена на висината на каматната стапка до највисоката дозволена во случаите кога должникот не ги намирава достасаните обврски на време (член 389).

⁵⁴ Во Законот за заштитата на потрошувачите при договори за потрошувачки кредити („Службен весник на Република Македонија“ бр. 51/2011) се дефинираат поимите „каматна стапка“ и „фиксна каматна стапка“, но не постои дефиниција за термините варијабилна и прилагодлива каматна стапка. Дополнително, овој закон има ограничен опфат и не се однесува на депозитите и хипотекарните кредити.

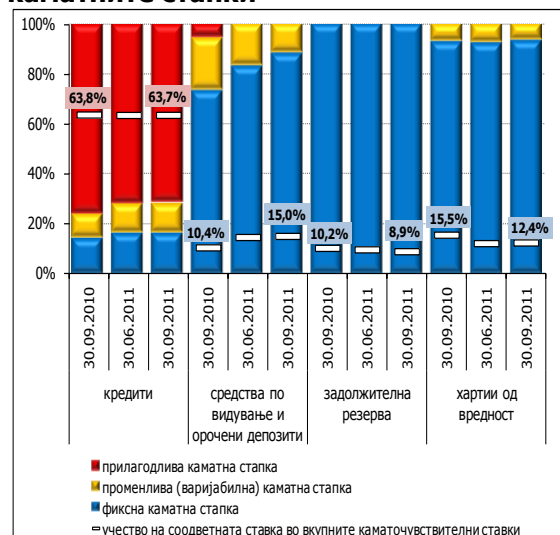

Графикон бр. 63 Структура на каматочувствителните средства (горе) и обврски (долу) според типот на каматната стапка

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 64 Структура на каматочувствителните средства по одделни категории според типот на каматните стапки

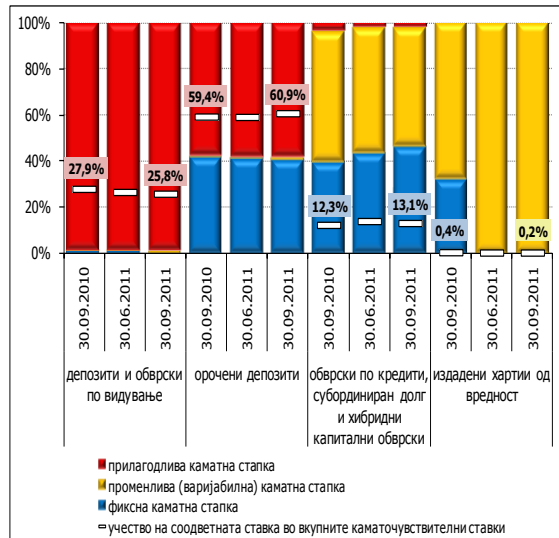
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

се наоѓа во можноста за лесно остварување на поставените цели на банките во поглед на висината на добивката, што се должи на можноста за еднострана промена на висината на каматните стапки. Притоа, користењето на прилагодливите каматни стапки овозможува полесно управување со ликвидноста и справување со конкурентскиот притисок. Средствата со фиксни каматни стапки покажуваат тенденција на изедначување со позициите со прилагодливи каматни стапки, првенствено кај каматочувствителните средства.

Во структурата на каматочувствителните средства, прилагодливите каматни стапки се присутни единствено кај кредитите, и тоа како доминантен тип на каматна стапка (71,5% од вкупните кредити се со прилагодлива каматна стапка). Кај останатите финансиски инструменти (средства по видување, орочени депозити, задолжителна резерва, државни хартии од вредност, благајнички записи) коишто формираат 36,3% од каматочувствителните средства, преовладуваат фиксните каматни стапки.

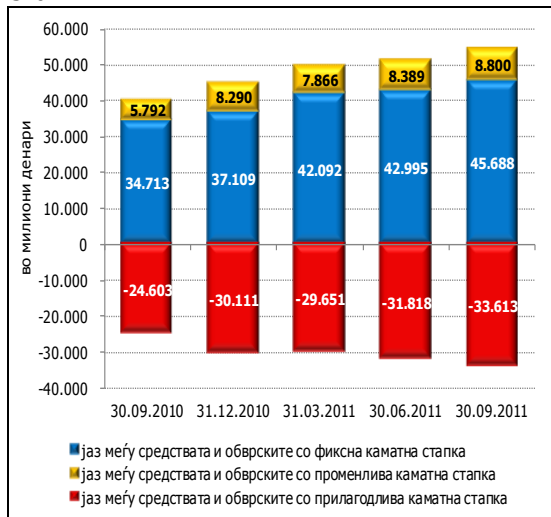
Графикон бр. 65 Структура на каматочувствителните обврски по одделни категории според типот на каматните стапки

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Кај каматочувствителните обврски е присутна поголема разновидност на застапеноста на одделни типови каматни стапки. Депозитите и обврските по видување речиси во целост се со прилагодливи каматни стапки (98,8%), а овие каматни стапки имаат најголемо учество и кај орочените депозити (58,5%), коишто воедно се и најзастапениот финансиски инструмент во каматочувствителните обврски. Овие две категории финансиски инструменти речиси во целост ги формираат обврските со прилагодливи каматни стапки (99,6%). Обврските по кредити и субординирани инструменти претежно се со променливи каматни стапки (51,7%), по што следат позициите со фиксна каматна стапка со учество од 46,2%. Сите издадени хартии од вредност се со променлива каматна стапка, но овие позиции имаат незначително присуство во каматочувствителните обврски.

Графикон бр. 66 Јаз меѓу каматочувствителните средства и обврски, според типот на каматните стапки

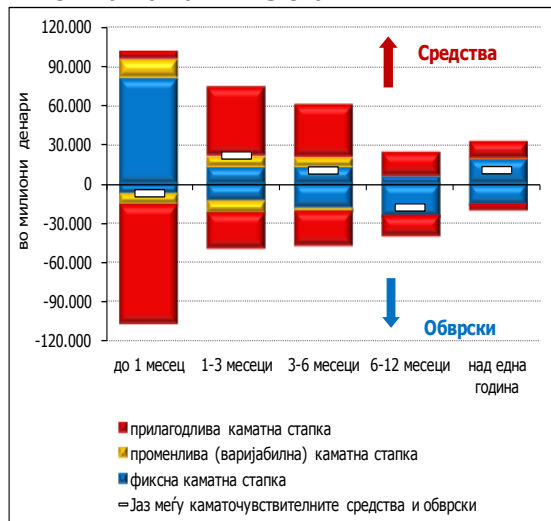

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Јазот помеѓу каматочувствителните средства и обврски според типот на каматна стапка е позитивен кај позициите со фиксни и променливи каматни стапки, но негативен кај позициите со прилагодливи каматни стапки. Позитивниот јаз кај позициите со фиксни каматни стапки се должи на фактот што државните хартии од вредност и благајничките записи речиси во целост се со фиксна каматна стапка, додека позитивниот јаз кај позициите со променливи каматни стапки е резултат на средствата по видување коишто во голем дел се со променливи каматни стапки. Негативниот јаз кај позициите со прилагодливи каматни стапки произлегува од тоа што значителен дел од орочените депозити и обврските по видување се со прилагодливи каматни стапки.

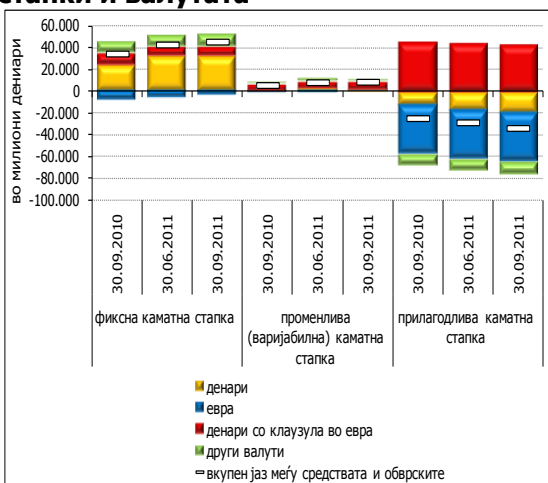

Графикон бр. 67 Апсолутен износ на каматочувствителните средства и обврски според рочната структура и типот на каматните стапки

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 68 Јаз меѓу каматочувствителните средства и обврски, според типот на каматните стапки и валутата

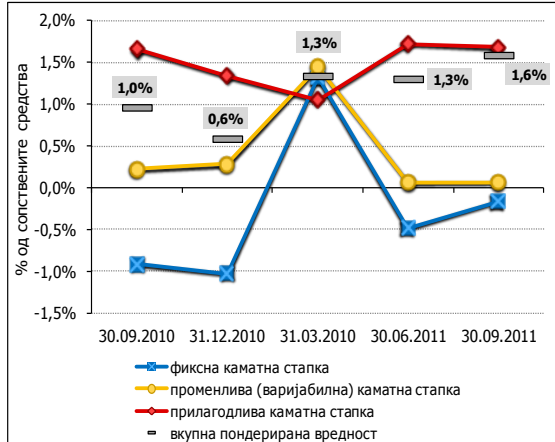
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Изложеноста на банките на ризикот од промена на каматните стапки е најголема во рочниот сегмент од еден до три месеци. Ваквата состојба е показател за напуштање на досегашната практика во која поголем степен на неусогласеност постоеше меѓу позициите со подолга рочност. Исклучок во однос на главната улога на прилагодливите каматни стапки е рочниот сегмент до еден месец кај каматочувствителните средства, каде доминантно место заземаат позициите со фиксни каматни стапки. Ова се должи на рочните карактеристики на основните инструменти на монетарната политика (задолжителната резерва и благајничките записи имаат договорна рочност до еден месец) и на инструментите на домашниот пазар на пари, напоредно со јасните склоности на банките своите девизни средства да ги пласираат на краток рок во странски банки. На страната на каматочувствителните обврски, позициите со фиксни каматни стапки имаат доминантно место во сегментите со подолги рочности, главно поради застапеноста на орочените депозити со преостаната рочност над 6 месеци. Анализата на рочната структура на позициите со прилагодливи каматни стапки индиректно ги претставува очекувањата на банките за периодот до следното „прилагодување“ на висината на каматните стапки (од 1 до 3 месеци за средствата со прилагодливи каматни стапки и до 1 месец за обврските со прилагодливи каматни стапки).

Јазот меѓу каматочувствителните средства и обврски е позитивен кај позициите во денари и во денари со девизна клаузула, а негативен кај каматочувствителните средства и обврски во евра. Во позитивниот јаз кај фиксните каматни стапки преовладуваат позициите во денари како резултат на доминантната улога на државните хартиите од вредност и благајничките записи во денари со фиксна каматна стапка, чиешто учество во формирањето на јазот бележи нагорни промени во однос на 30.09.2010 година. Од друга страна, негативниот јаз кај

Графикон бр. 69 Однос на вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности и сопствените средства, според типот на каматните стапки

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 70 Движење на соодносот на вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности и сопствените средства

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

прилагодливите каматни стапки произлегува од позициите во евра и е последица на фактот што поголем дел од орочените депозити во евра се со прилагодливи каматни стапки.

4.2. Изложеност на ризик од промена на каматни стапки (пондерирана вредност) на портфолиото на банкарски активности

Користењето на прилагодливите каматни стапки во кредитните и депозитните банкарски производи е клучната причина поради која изложеноста на банките на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарските активности е ниска. На 30.09.2011 година, вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности на ниво на банкарскиот систем⁵⁵ изнесува 653 милиони денари и забележа раст од 294 милиони денари, споредено со крајот на третиот квартал од 2010 година. Анализирano по одделни банки, соодносот на вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности и сопствените средства⁵⁶ е низок и се движи во интервал од 0,08% до 8,5%, со медијана од 1,1%. Притоа овој сооднос е највисок кај две банки од групата средни банки, и воедно во оваа група се јавуваат и најголеми разлики меѓу одделните банките, додека најмалиот сооднос е забележан кај една банка од групата мали банки. Меѓутоа, треба да се земе предвид дека овој сооднос е добиен со методот што го одбрале банките за одредување на веројатноста и зачестеноста на

⁵⁵ Вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности на ниво на банкарскиот систем, којашто се добива со агрегирање на пондерираните вредности на портфолиото на банкарски активности на одделните банки, се искажува во апсолутен износ и ја прикажува промената на економската вредност на ова портфолио, како резултат на оцената на промената на каматните стапки со користење на стандарден каматен шок (паралелна позитивна или негативна промена на каматните стапки за 200 основни поени). Пондерираната вредност на портфолиото на банкарски активности на одделна банка е збир на пондерираните нето долго или кратки позиции по одделни значајни валути (секоја валута чиешто учество во вкупната билансна и вонбилансна актива односно пасива, изнесува најмалку 5%) или збирно за сите останати валути.

⁵⁶ Согласно со Одлуката за управување со ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности („Службен весник на Република Македонија“ бр. 163/2008 и 144/2009), соодносот меѓу вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности и сопствените средства на банката може да изнесува до 20%.

промените на каматните стапки кај позициите со прилагодливи каматни стапки, којшто се темели на еднострано прилагодување на висината на каматните стапки од страна на банките.

5. Ризик од несолвентност

Показателите за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем бележат подобрување, што произлегува од повисоките стапки на раст на компонентите од показателите кои се однесуваат на капиталните позиции на банките, во споредба со стапките на пораст на компонентите поврзани со активностите на банкарскиот систем. Забрзувањето на годишните стапки на раст на капиталните позиции на банкарскиот систем во третиот квартал од 2011 година произлегува од докапитализацијата на една банка и издавањето субординирани инструменти од други две банки. Истовремено, остварувањето на кредитниот ризик кај поодделни банки предизвика раст на тековната загуба и непризнаената исправка на вредност, како одбитни ставки од капиталните позиции и активата на банките.

5.1. Показатели за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем

Графикон бр. 71 Показатели за солвентност и капитализираност

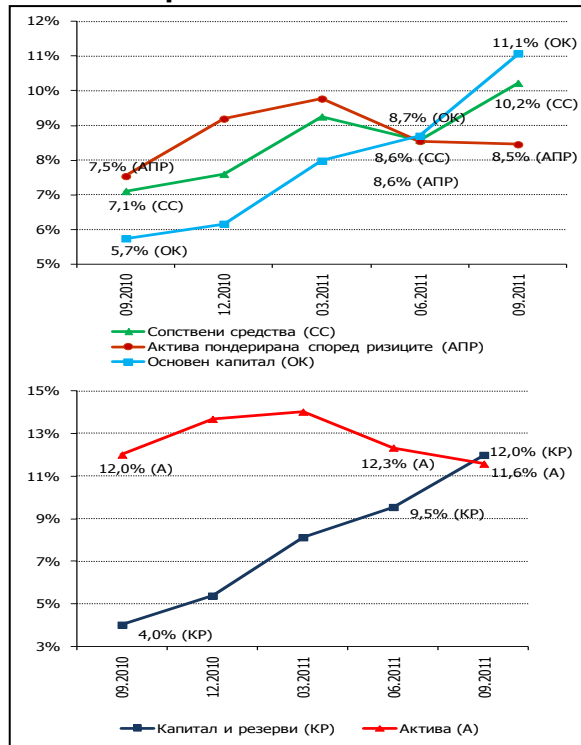
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Показателите за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем останаа на високо ниво и бележат извесно подобрување. На годишна основа (30.09.2010-30.09.2011 година), стапката на адекватност на капиталот и соодносот меѓу основниот капитал⁵⁷ и активата пондерирана според ризиците се зголемија за по 0,3 процентни поени. Истовремено, учеството на капиталот и резервите во вкупната актива се задржа на исто ниво.

⁵⁷ Станува збор за основниот капитал после одбитните ставки од збирот на основниот и дополнителниот капитал.

Графикон бр. 72 Годишни стапки на промена на компонентите на показателите за солвентност и капитализираност

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

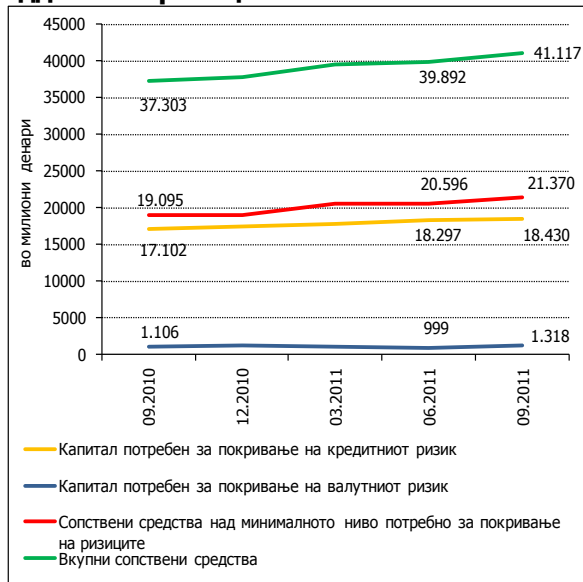
Во третиот квартал од 2011 година, годишните стапки на раст на сопствените средства, основниот капитал и капиталот и резервите бележат забрзување, додека годишниот раст на вкупната актива и активата пондерирана според ризиците забележа забавување. Најголемо забрзување на растот се забележува кај капиталот и резервите на банкарскиот систем, чија годишна стапка на раст е повисока за 2,5 процентни поени во споредба со стапката на раст остварена во периодот 30.06.2010-30.06.2011 година. Наспроти тоа, вкупната актива на банките забележа најголемо забавување на годишната стапка на раст (во споредба со останатите компоненти на показателите за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем), која е пониска за 0,7 проценти во споредба со растот остварен во периодот 30.06.2010-30.06.2011 година.

Во третиот квартал од 2011 година, во структурата на сопствените средства на банкарскиот систем се случија неколку позначајни промени⁵⁸: (1) беше спроведена докапитализација кај една средна банка (од страна на нејзиното матично лице), во вкупен износ од 1.465 милиони денари; (2) тековната загуба, како одбитна ставка од основниот капитал на банкарскиот систем се зголеми за 476,5 милиони денари, или за 58,5% (околу 70% од зголемувањето на тековната загуба беше концентрирано кај две средни банки); (3) непризнаената исправка на вредност, како одбитна ставка од основниот капитал на банкарскиот систем се зголеми за 130 милиони денари (што речиси во целост беше концентрирано кај една средна банка); (4) две банки (една голема и една мала банка) издадоа нови субординирани инструменти, чиј вкупен номинален износ е 8,5 милиони евра (и кај двете банки, како инвеститор се јавува матичното лице). Истовремено, кај една средна банка се забележува позначително

⁵⁸ Повеќе детали во врска со движењата на сопствените средства на банкарскиот систем и одделните групи банки се прикажани во анекс бр. 24.

Графикон бр. 73 Употреба на сопствените средства за покривање на одделните ризици

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

намалување на износот на субординирани инструменти (за 119,6 милиони денари) којшто не се признава како дополнителен капитал 1, што е директна последица на намалувањето на основниот капитал кај оваа банка⁵⁹.

Од аспект на употребата на сопствените средства на банкарскиот систем за покривање на одделните ризици⁶⁰, во третиот квартал на 2011 година се случија следниве позначајни промени: (1) капиталот потребен за покривање на кредитниот ризик се зголеми за 133 милиони денари, што беше концентрирано, речиси во целост кај две банки (една голема и една средна банка), кои го засилија кредитирањето на претпријатијата во третиот квартал од 2011 година; (2) капиталот потребен за покривање на валутниот ризик забележа раст од 319 милиони денари (75% од ова зголемување е концентрирано кај три банки - две големи и една средна банка), што е последица на зголемувањето на нето девизната позиција во евра; (3) „слободниот капитал“ над минималното ниво потребно за покривање на ризиците се зголеми за 774 милиони денари, што беше концентрирано, речиси во целост, кај две банки (средната банка која изврши докапитализација во третиот квартал од 2011 година и големата банка која издаде субординиран инструмент, споменати погоре).

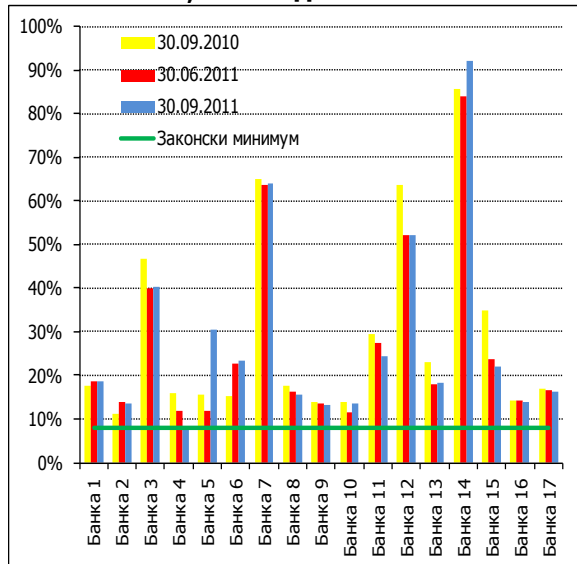
Анализата по банки упатува на нешто поголем пад на стапката на адекватност кај една средна банка и истовремено драстично зголемување (за речиси трипати) на адекватноста на капиталот кај друга средна банка (којашто беше докапитализирана во третиот квартал од 2011 година). Остварувањето на кредитниот ризик кај една средна банка, предизвика зголемување на

⁵⁹ Согласно со точка 9 алинеја 3 од Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот ("Службен весник на РМ" бр. 159/2007, 32/2008, 31/2009, 96/2009, 157/2009 и 91/2011): „износот на субординираните инструменти кои се дел од дополнителниот капитал 1 не смее да надмине 50% од износот на основниот капитал“.

⁶⁰ Повеќе детали во врска со движењата на капиталот потребен за покривање на ризиците и стапката на адекватност на капиталот, по одделни групи банки се прикажани во анекс бр. 26.

Графикон бр. 74 Стапка на адекватност на капиталот, по поединечна банка

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

тековната загуба и непризнаената исправка на вредност, што како одбитни ставки од основниот капитал доведоа до намалување на сопствените средства и последователно намалување на стапката на адекватност на капиталот (на 30.09.2011 година, адекватноста на капиталот кај оваа банка се сведе на ниво од 8,1%). Исто така, заради релативно малиот обем на основниот капитал кај оваа банка, во споредба со износот на субординирани инструменти, секое намалување на основниот капитал, практично значи и намалување на износот на субординирани инструменти коишто можат да бидат дел од дополнителниот капитал 1, што од своја страна придонесе за уште поголем пад на сопствените средства (имено, секоја единица „подјаднување“ на основниот капитал кај оваа банка, имаше за последица намалување на сопствените средства за 1,5 единици). Во ноември 2011 година беше извршена докапитализација на банката од страна на нејзиното матично лице, со што сопствените средства се зголемија за околу 150% (последователно се зголеми и стапката на адекватност на капиталот).

5.2. Стрес-тест симулации на отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови

Табела бр. 9 Резултати од стрес-тест симулациите за отпорноста на банкарскиот систем и одделните банки на хипотетички шокови, со состојба на 30.09.2011 година

Реден број на симулација	Адекватност на капиталот на ниво на банкарски систем, пред симулација	Број на банки, чија адекватност на капиталот пред симулација е под адекватноста на капиталот на банкарскиот систем пред симулација	Адекватност на капиталот на ниво на банкарски систем, по симулација	Банка со најниска адекватност на капиталот, по симулација	Број на банки, чија адекватност на капиталот по симулација е под адекватноста на капиталот на банкарскиот систем, по симулација (број на банки чија адекватност на капиталот по симулација е помала од 8%)
1	16,7%	7	15,9%	7,1%	7 (1)
2	16,7%	7	14,4%	5,1%	7 (1)
3	16,7%	7	12,8%	3,0%	8 (1)
4	16,7%	7	14,5%	5,7%	6 (1)
5	16,7%	7	12,7%	4,2%	8 (1)
6	16,7%	7	12,8%	4,9%	8 (1)
7	16,7%	7	16,6%	6,9%	7 (1)
8	16,7%	7	14,1%	5,5%	6 (1)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките

Оваа стрес-тест анализа се темели врз примената на осум хипотетички симулации, од кои:

- три симулации за изолиран кредитен шок, (зголемување на изложеноста на кредитен ризик класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ за 10%, 30% и 50%);
- четврта симулација како комбинација на кредитен и каматен шок (зголемување на изложеноста на кредитен ризик во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ за 30% и пораст на каматните стапки на одделните активни и пасивни, билансни и вонбилансни, позиции, од 1 до 5 процентни поени);
- петта симулација како комбинација на кредитен и девизен шок (зголемување на изложеноста на кредитен ризик во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ за 50% и депрецијација на девизниот курс на денарот во однос на еврото и американскиот долар за 20%);
- шеста симулација како комбинација на шоките на страната на кредитниот ризик, девизниот ризик и ризикот на каматна стапка (зголемување на кредитната изложеност во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ за 50%, депрецијација на девизниот курс на денарот во однос на еврото и американскиот долар за 20% и зголемување на каматните стапки на одделните активни и пасивни, билансни и вонбилансни, позиции, од 1 до 5 процентни поени);
- седма симулација, апрецијација на девизниот курс на денарот во однос на еврото и американскиот долар во висина од 20%;
- осма симулација, истовремена прекласификација во категоријата на ризик „В“ на петте најголеми кредитни изложености кон нефинансиските лица (вклучувајќи ги и поврзаните лица).

На 30.09.2011 година, спроведените стрес-тест симулации за отпорноста на банкарскиот систем и на одделните банки во Република Македонија на евентуални шокови покажаа дека банкарскиот систем и одделните банки се релативно отпорни на влијанието на овие шокови⁶¹. При спроведувањето на симулациите, кај една банка се забележува намалување на адекватноста на капиталот под 8%, што е последица на релативно ниската (почетна) адекватност на капиталот кај оваа банка (што беше надминато со спроведената докапитализација, во ноември 2011 година).

⁶¹ При изведувањето на стрес-тест симулациите од 30.09.2011 година, беше извршена промена во делот на спроведување на хипотетичките шокови врз каматните стапки. Промените се во насока на проширување на опфатот на каматни стапки врз кои е можно спроведување на хипотетичките шокови, подобро поврзување на влијанието на промените во висината на каматните стапки врз финансискиот резултат на банките и последователно унапредување на прецизноста на стрес-тест симулациите.

Покрај редовните стрес-тест симулации, беа изведени и дополнителни симулации на страната на кредитниот ризик на банките, со цел испитување на некои од можните канали на пренесување на негативните ефекти од кризата во Грција, и воопшто евро-зоната, врз домашниот банкарски систем. Во продолжение следат резултатите од овие симулации:

Табела бр. 10 Резултати од стрес-тест симулациите за отпорноста на банкарскиот систем и одделните банки на хипотетички шокови, со состојба на 30.09.2011 година

Реден број на симулација	Адекватност на капиталот на ниво на банкарски систем пред симулација	Број на банки, чија адекватност на капиталот пред симулација е под адекватноста на капиталот на банкарскиот систем пред симулација	Адекватност на капиталот на ниво на банкарски систем, по симулација	Банка со најниска адекватност на капиталот, по симулација	Број на банки, чија адекватност на капиталот по симулација е под адекватноста на капиталот на банкарскиот систем, по симулација (број на банки чија адекватност на капиталот по симулација е помала од 8%)
1	16,7%	7	15,7%	7,6%	6 (1)
2	16,7%	7	15,1%	7,3%	5 (1)
3	16,7%	7	13,6%	6,4%	6 (1)
4	16,7%	7	11,3%	4,3%	5 (3)
5	16,7%	7	7,8%	-1,8%	5 (5)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките

Оваа стрес-тест анализа се темели врз примената на шест хипотетички симулации, од кои:

- три симулации за претпоставена ненаплатливост (од 30%, 50% и 100%) на кредитната изложеност на домашните банки кон: 1) грчки нерезиденти; 2) 100-те најголеми нето-извозници кон Грција (утврдувањето на најголеми нето-извозници е направено врз основа на остварениот нето-извоз во периодот од 30.09.2010-30.09.2011). Овие 100 нето-извозници зафаќаат над 80% од вкупниот извоз кон Грција; 3) домашни лица коишто имаат обврски врз основа на кредитни работи кон Грција, во периодот од 30.09.2011-30.09.2012; и 4) домашни лица коишто имаат побарувања врз основа на кредитни работи кон Грција за периодот од 30.09.2011-30.09.2012;

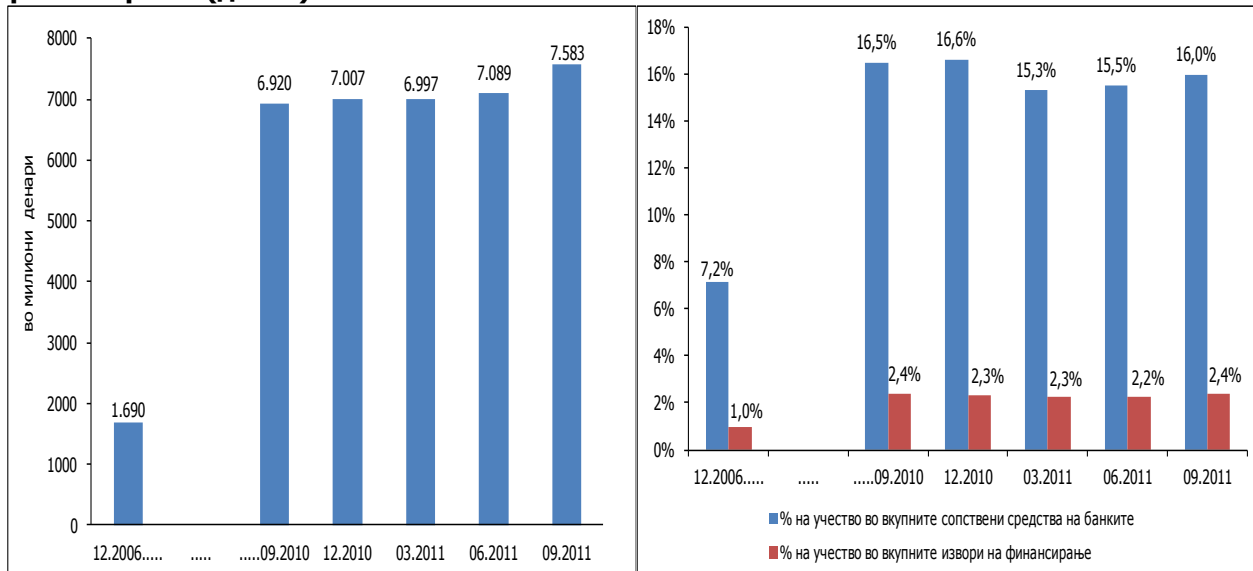
- две симулации за претпоставена ненаплатливост (од 30% и 50%) на кредитната изложеност на домашните банки кон: 1) нерезиденти од евро-зоната; 2) 150-те најголеми нето-извозници кон евро-зоната (утврдувањето на 150-те најголеми нето-извозници е направено врз основа на остварениот нето-извоз во периодот од 30.09.2010-30.09.2011), а овие 150 нето-извозници зафаќаат над 80% од вкупниот извоз кон евро-зоната; 3) домашни лица коишто имаат обврски по кредитни работи кон евро-зоната, во периодот од 30.09.2011-30.09.2012; и 4) домашни лица коишто имаат побарувања врз основа на кредитни работи кон евро-зоната за периодот од 30.09.2011-30.09.2012.

Субординираните инструменти и хибридните капитални инструменти во банкарскиот систем на Република Македонија

Во изминатиот петгодишен период, износот на субординираните инструменти бележи постојан пораст (од третиот квартал на 2008 година, за првпат една банка се јавува како издавач на хибриден капитален инструмент, додека субординираните инструменти за првпат се јавија како извори на финансирање при крајот на 2002 година, исто така кај една банка). И покрај релативно високиот раст на субординираните инструменти, нивното учество во вкупните извори на финансирање на банкарскиот систем е на релативно ниско ниво. Нешто повисоко е учеството на субординираните инструменти и хибридните капитални инструменти во вкупните сопствени средства на банкарскиот систем.

Графикон бр. 75 Движење на износот на субординирани и хибридни капитални инструменти (лево) и нивното учество во вкупните сопствени средства и извори на финансирање (десно)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките

Забелешка: При пресметка на „% на учество во вкупните сопствени средства на банките“ се користи износот на субординираните инструменти и хибридните капитални инструменти коишто ги исполнуваат условите за вклучување во пресметката на сопствените средства.

На 30.09.2011 година, девет банки имаат обврски врз основа на дваесет и еден субординиран инструмент и еден хибриден капитален инструмент, чии износи се движат во интервалот од 24 милиони денари до 1.538 милиони денари.

Табела бр. 11 Карактеристики на одделните субординирани и хибридни капитални инструменти

Број на банки издавачи	Број на инструменти (од кои инструменти каде инвеститор е матично лице)	Рочност (во години)	Преостаната рочност (во години)	Номинален износ	Износ на 30.09.2011 (во милиони денари)	Годишна каматна стапка	Годишна каматна стапка на 30.09.2011
9 банки	22 (20)	9,79	6,87	105,5 милиони евра, 21,2 милиони ш. франци и 24 милиони денари	7.583	15 инструменти од вкупно 22 се со фиксна каматна стапка (кај 6 банки од вкупно 9)	5,79%

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките

Забелешка: Вкупната рочност и вкупната преостаната рочност се утврдени како просечни пондерирани рочности, при што како пондер се користи учеството на износот на секој одделен инструмент во вкупниот износ на сите инструменти за деветте банки. Вкупната годишна каматна стапка на 30.09.2011 година е утврдена како збир од производот меѓу годишната каматна стапка и износот на секој инструмент, одделно. За инструментите со варијабилна каматна стапка, годишната каматна стапка е пресметана за 30.09.2011 година.

Имајќи ги предвид општите регулаторни барања во врска со карактеристиките⁶² што треба да ги поседуваат субординираните инструменти и хибридни капитални инструменти издадени од страна на банките за да може да бидат вклучени при пресметка на сопствените средства, вложувањето во нив значи поголем ризик за инвеститорите. Оттука, бараната стапка на принос (односно, стапката на расходи коишто треба да ги платат банките како издавачи на инструментите) вообичаено, е повисока во споредба со останатите извори на финансирање на банките.

Табела бр. 12 Стапка на каматните расходи (на годишно ниво) коишто произлегуваат од одделните видови обврски на банките и структура на каматните расходи на 30.09.2011 година

Вид на обврска	Стапка на каматни расходи сведена на годишна основа			Структура на каматните расходи на 30.09.2011
	30.09.2009	30.09.2010	30.09.2011	
Субординирани и хибридни инструменти	5.4%	4.5%	5.2%	6.1%
Орочени депозити				5.1%
Обврски по кредити				3.0%
Депозити по видување и трансакциски сметки				0.5%
Останати каматочувствителни обврски				3.4%
				84.8%
				5.3%
				3.4%
				0.4%

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: 1) Во анализата се вклучени само банките коишто се јавуваат како издавачи на субординирани и хибридни инструменти. За 30.09.2011 не е вклучена една од банките чиј единствен субординиран инструмент беше издаден при крајот на септември 2011 година.

2) Стапката на каматни расходи е пресметана како сооднос меѓу каматните расходи од одделните видови обврски (за првите девет месеци) и просечниот износ на соодветните обврски. Вака добиениот сооднос е помножен со 4/3, за стапката да се сведе на годишна основа.

Анализата на висината на годишната каматна стапка на одделните инструменти упатува на пониска годишна каматна стапка за инструментите издадени во предкризниот период, во споредба

⁶² Повеќе детали во врска со регулаторните барања за карактеристиките на субординираните и хибридни капитални инструменти може да се најдат во текстуална рамка со ист наслов (како овој погоре) од Извештајот за банкарскиот систем и банкарската супервизија во Република Македонија за 2010 година или во Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот („Службен весник на Република Македонија“ бр. 159/2007, 32/2008, 31/2009, 96/2009, 157/2009 и 91/2011).

со инструментите издадени после 31.08.2008 година. Од друга страна, инструментите кои имаат фиксна каматна стапка се моментално поскапи во споредба со инструментите со варијабилна каматна стапка.

Табела бр. 13 Годишна каматна стапка на одделните субординирани инструменти и хибридни капитални инструменти, групирани според времето на издавање и според типот на каматна стапка

Инструменти издадени до 31.08.2008	Инструменти издадени после 31.08.2008	Инструменти со фиксна каматна стапка	Инструменти со варијабилна каматна стапка	Сите инструменти заедно
4,16%	6,32%	7,61%	4,78%	5,79%

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: 1) Годишната каматна стапка на одделните групи е утврдена како збир од производот меѓу годишната каматна стапка и износот на секој инструмент, одделно, за соодветната група на инструменти.

2) Годишната каматна стапка за инструментите со варијабилна каматна стапка е пресметана на 30.09.2011 година.

6. Профитабилност

На крајот на септември 2011 година, профитабилноста на банкарскиот систем е пониска во однос на истиот период од претходната година. Добивката во износ од 257 милиони денари е помала за 691 милион денари, или за 72,9% од добивката остварена во истиот период од минатата година. Вкупниот број банки коишто работат со загуба остана непроменет⁶³. Меѓутоа, поради промената во составот на банките коишто прикажаа загуба, учеството на активата на овие банки во вкупната актива на банкарскиот систем се зголеми за 5,4 процентни поени, и на крајот на септември 2011 година изнесува 15,5%. Ваквите движења доведоа до натамошно намалување на основните показатели за профитабилноста, повратот на активата и на капиталот. Видно е намалена оперативната способност на банките за создавање приходи коишто ги покриваат расходите од работењето (износот на добивката пред издвојување на исправката на вредноста повторно се намали).

⁶³ Во третиот квартал од 2010 година и 2011 година осум банки прикажаа загуба.

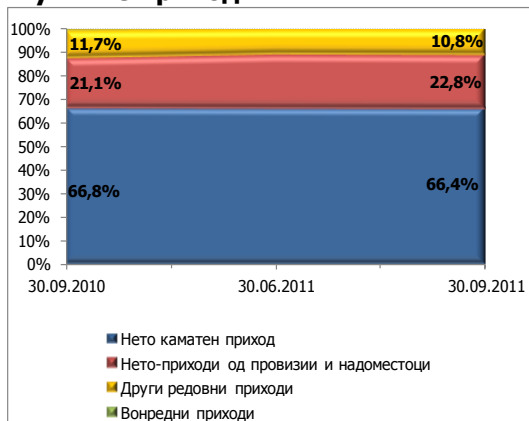

Графикон бр. 76 Пораст/намалување на главните приходи и расходи, во однос на истиот период од претходната година

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 77 Структура на вкупните приходи

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Главните причинители на намалената профитабилност на банкарскиот систем во првите девет месеци од 2011 година се: (1) порастот на исправката на вредноста (пред сè кај две банки од групата средни банки), на која се „троши“ повеќе од 1/3 од нето каматниот приход; (2) натамошниот раст на оперативните трошоци⁶⁴ присутен во изминатите неколку години; и (3) продолженото намалување на приходите од работењето (пред сè нето каматниот приход и другите редовни приходи).

6.1 Структура на приходите и расходите на банкарскиот систем

Во споредба со третиот квартал од 2010 година, **вкупните приходи** (вкупни редовни приходи⁶⁵ и вонредни приходи) на банкарскиот систем се намалија за 309 милиони денари, или за 2,6%. Намалувањето се должи на намалувањето на сите нивни компоненти⁶⁶, со исклучок на нето-приходите од провизии и надоместоци (коишто забележаа пораст за 125 милиони денари, или за 5,0%).

Во структурата на вкупните приходи на банките најзастапен е **нето каматниот приход**. Тој е сè уште главната компонента во формирањето на вкупните приходи на банките и покрај намалувањето од 3,2% во однос на истиот период од 2010 година.

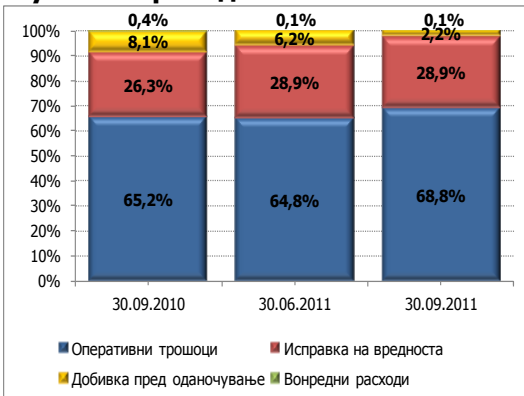
⁶⁴ Оперативните трошоци ги опфаќаат: трошоците за вработени, амортизацијата, општите и административните трошоци, премиите за осигурување депозити и останатите расходи, освен вонредните расходи.

⁶⁵ Во вкупните редовни приходи се опфатени: нето каматниот приход, нето-приходите од провизии и другите редовни приходи (нето-приходите од тргување, нето-приходите од финансиски инструменти евидентирани по објективна вредност, нето-приходите од курсни разлики, приходите врз основа на дивиденди и капитални вложувања, добивката од продажба на финансиски средства расположливи за продажба, капитални добивки остварени од продажба на средства, ослободувањето на посебна резерва за вонбилансна изложеност, ослободувањето на останатите резервирања, приходи по други основи, приходите врз основа на наплатени претходно отпишани побарувања и загубите од продажба на финансиски средства расположливи за продажба).

⁶⁶ Во третиот квартал од 2011 година, нето каматниот приход се намали за 250 милиони денари, или за 3,2%, другите редовни приходи за 140 милиони денари или за 10,2%, а вонредните приходи за 44 милиони денари.

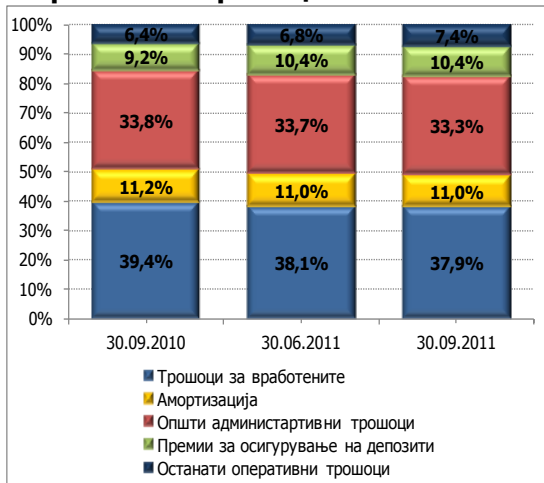

Графикон бр. 78 Користење на вкупните приходи

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките

Графикон бр. 80 Структура на оперативните трошоци

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 79 Добивка пред и по исправка на вредноста и исправка на вредноста

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Најголем дел од вкупните приходи на банките се користи за покривање на **оперативните трошоци**, кои покажуваат нагорно движење. Носител на растот на оперативните трошоци (кој изнесува 206 милиони денари или 2,7% во однос на истиот период од претходната година) е една банка од групата големи банки и две банки од групата средни банки.

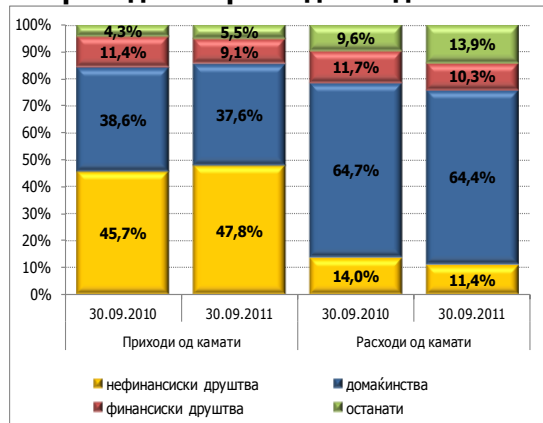
Најзастапени во структурата на оперативните трошоци и понатаму се трошоците за вработените и општите и административните трошоци. Меѓутоа, во зголемувањето на вкупните оперативни трошоци, најголем удел имаат премиите за осигурување депозити и посебната резерва за вонбилансна изложеност. Зголемувањето на премиите за осигурување на депозити (за 110 милиони денари, или за 15,4%) во целост е условено од три банки од групата големи банки. Тоа се јавува во услови на раст на депозитите на населението за 20.254 милиони денари, или за 14,6%, во однос на септември 2010 година, од кои најголемиот дел (71,6%) е концентриран кај трите банки од групата големи банки. Зголемувањето на посебната резерва за вонбилансна изложеност (за 108 милиони денари, или за 36,2%) е сконцентрирано кај две банки од групата големи банки и една банка од групата средни банки.

Исправката на вредноста на побарувањата, како една од позначајните компоненти којашто влијае на профитабилноста, во однос на септември минатата година се зголеми за 207 милиони денари, или за 6,7%. Зголемувањето на исправката на вредноста е сконцентрирано кај

две банки од групата средни банки⁶⁷. Но, зголемената исправка на вредноста не е единствениот фактор за намалената профитабилност на банките во првите девет месеци од 2011 година. Тоа се потврдува со намалувањето на износот на добивката пред издвојување на исправката на вредноста (за 484 милиони денари или за 12,0%).

Графикон бр. 81 Секторска структура на приходите и расходите од камати

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во првите девет месеци од 2011 година, намалени се каматните приходи од домаќинствата и од финансиските друштва. Намалувањето на приходите од камати од домаќинствата (за 197 милиони денари, или за 3,6%) е резултат на поизразениот надолен тренд на активните денарски каматни стапки на овој сектор, додека намалувањето на приходите од камати од финансиските друштва (за 338 милиони денари, или за 20,9%) во целост беше условено од намалените приходи од камати од централната банка.

Соодветно на доминацијата на депозитите на домаќинствата, каматните расходи за секторот „домаќинства“ преовладуваат во структурата на каматните расходи и покрај благото намалување на расходите за камати за овој сектор. Каматните расходи за нефинансиските и за финансиските друштва се намалија, што придонесе и за нивно помало учество во структурата на вкупните расходи за камати.

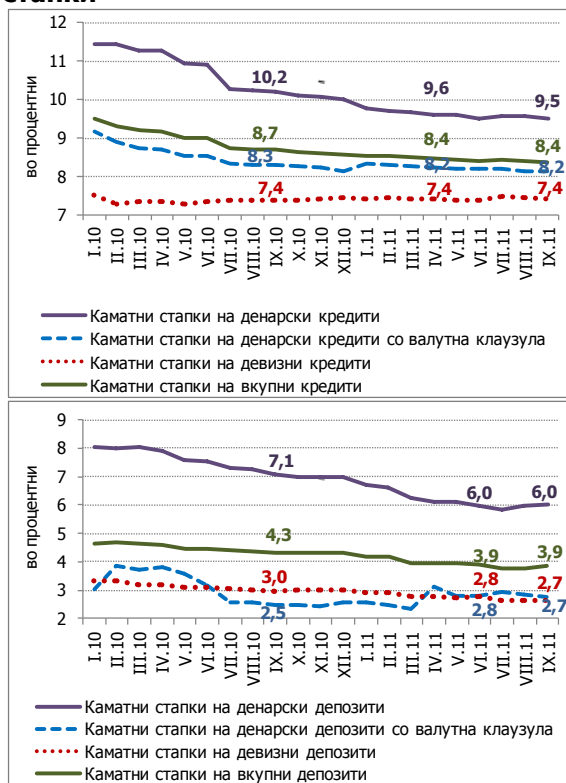
6.2 Движење на каматните стапки и каматниот распон на банкарскиот систем

Намалувањето на каматните стапки на банките продолжи и во 2011 година. Во однос на септември минатата година, намалувањето е најизразено кај каматните стапки на кредитите и депозитите во денари. Каматните стапки на кредитите со валутна клаузула се

⁶⁷ Зголемувањето на исправката на вредноста кај овие две банки изнесува 998 милиони денари. Наспроти ова, исправката на вредноста кај една банка од групата големи банки и една банка од групата средни банки, се намали за вкупно 808 милиони денари.

Графикон бр. 82 Движење на активните (горе) и пасивните (долу) каматни стапки

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 83 Каматен распон

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

намалија за 0,1 процентен поен, но на депозитите со валутна клаузула се зголемија за 0,2 процентни поени. Каматната стапка на девизните кредити е непоменета, додека кај девизните депозити се намали за 0,3 процентни поени.

Како резултат на ваквите движења на каматните стапки, каматниот распон меѓу каматните стапки на кредитите и каматните стапки на депозитите се намали. Каматниот распон во денари и во девизи се зголеми, додека каматниот распон во денари со валутна клаузула се намали (септември 2011 година во однос на септември 2010 година).

6.3 Показатели за профитабилноста и ефикасноста на банките

Намалените приходи и намалената добивка од работењето на банките, условија значително намалување на профитната маргина на банките и влошување на основните показатели за профитабилноста и на оперативната ефикасност на банките. Влошувањето на оперативната ефикасност се гледа преку растот на делот од вкупните редовни приходи којшто се користи за покривање на оперативните трошоци, но и преку сите останати показатели за соодносот помеѓу одделните видови трошоци и вкупните редовни приходи. Профитната маргина⁶⁸ се намали за речиси 6 процентни поени. Дополнително на ова, поизразеното зголемување на исправката на вредноста, наспроти намалувањето на нето каматниот приход, придонесе за зголемување на делот од овие редовни приходи којшто се „троши“ за апсорбирање на утврдените загуби од кредитното портфолио на банките, коешто особено се истакнува кај банките од групата средни банки.

Табела бр. 14 Показатели за профитабилноста и ефикасноста во работењето на банките

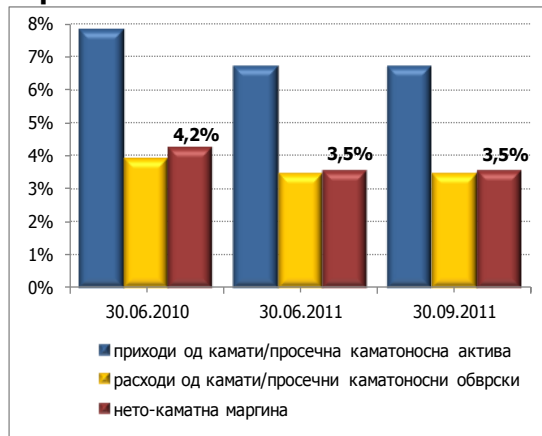
Показатели	Банкарски систем		Големи банки		Средни банки		Мали банки	
	30.09.2010	30.09.2011	30.09.2010	30.09.2011	30.09.2010	30.09.2011	30.09.2010	30.09.2011
Стапка на поврат на просечната актива (ROAA)	0,5%	0,1%	1,0%	0,9%	-0,5%	-1,7%	-2,4%	-2,8%
Стапка на поврат на просечниот капитал (ROAE)	4,0%	1,0%	11,1%	9,3%	-4,2%	-14,5%	-6,1%	-8,7%
Оперативни трошоци /Вкупни редовни приходи (Cost-to-income)	65,5%	68,8%	54,0%	57,8%	83,4%	89,0%	126,9%	155,9%
Некаматни расходи/Вкупни редовни приходи	71,1%	75,2%	58,0%	62,5%	91,5%	98,3%	139,8%	175,1%
Трошоци за плати /Вкупни редовни приходи	25,8%	26,1%	20,7%	21,3%	33,3%	34,8%	54,8%	63,7%
Трошоци за плати /Оперативни трошоци	39,4%	37,9%	38,4%	36,9%	40,0%	39,1%	43,2%	40,9%
Исправка на вредноста за финансиски и нефинансиски средства / Нето каматен приход	39,4%	43,4%	42,1%	37,2%	38,4%	64,3%	5,0%	10,4%
Нето каматен приход /Просечна актива	3,8%	3,2%	3,7%	3,2%	4,0%	3,6%	3,8%	2,8%
Нето каматен приход /Вкупни редовни приходи	67,1%	66,5%	65,5%	65,0%	70,0%	71,4%	71,8%	62,7%
Нето каматен приход /Некаматни расходи	94,4%	88,4%	112,9%	103,9%	76,4%	72,6%	51,4%	35,8%
Добивка (загуба) од работењето /Вкупни редовни приходи	8,1%	2,2%	18,4%	18,0%	-9,2%	-34,9%	-38,1%	-62,4%

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁶⁸ Профитната маргина претставува однос на добивката (загубата) од работењето и вкупните редовни приходи.

Графикон бр. 84 Нето каматна маргина

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: Народната банка не располага со податоци за каматосната актива и каматосната пасива на банките за септември

Нето каматната маргина⁶⁹ е непроменета во однос на претходниот квартал, во услови на раст на просечните каматосни средства⁷⁰ за 0,8% и на каматосни обврски за 0,7%. Во однос на јуни 2010 година, каматосните средства и каматосните обврски се зголемуваат за по 13,8%. Меѓутоа, и покрај ваквото рамномерно процентуално зголемување на каматосните средства и обврски, сепак, каматосните средства се поголеми од каматосните обврски за 26.312 милиона денари, што овозможува создавање соодветен износ на каматна маргина за покривање на некаматните расходи на банките.

Графикон бр. 85 Нето каматна маргина, по поединечни банки

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Од вкупно седумнаесет банки, пет банки⁷¹ остварија пониска нето каматна маргина од нето каматната маргина на ниво на банкарскиот систем.

⁶⁹ Нето каматната маргина е пресметана како сооднос помеѓу нето каматниот приход и просечната каматосна актива. Заради споредливост, каматните приходи и расходи се сведени на годишна основа.

⁷⁰ Просечната каматосна актива е пресметана како аритметичка средина од износите на каматосната актива на крајот на соодветниот квартал од тековната година и на крајот на претходната година.

⁷¹ Учеството на активата на овие пет банки во вкупната актива на банкарскиот систем изнесува 47,2%.

АНЕКСИ